БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

14-дэхи жэлэй гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 170 (11464) | 1967 оной июлиин 21, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Совет обществын социальна байгууламжань хани барисаатай ангинууд ба ажалшадай бүлэгүүдэй байһанаар, тэдэнэй экономическа, социально-политическэ ба үзэл бодолой талаар ниитэ нэгэн байһанаар, коммунизм байгуулха гэһэн ниитэ нэгэ уг зорилготой байһанаар тодорхойлогдоно. (КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдһээ).

КПСС-эй Буряадай обкомдо, республикын Министрнүүдэй Советтэ

Малай ашаг шэмэ абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбые дүүргэхэ талаар республикын аймагуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1967 оной түрүүшын хахадай дүнгүүд тухай

Малай ашаг шэмэ абаха, гүрэндэ худалдаха талаар республикын аймагуудай дунда дэлгэрһэн мүрысеенэй 1967 оной түрүүшын хахадай дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

1. КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Советэй дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи зэргын мүнгэн шан — 500 түхэриг СЭЛЭНГЫН АЙМАГТА барюулха. Энэ аймагай ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб 148 процент, һү — 135 процент, үндэгэ — 141 процент дүүргэжэ, нёдондоной энэ үеынхиһөө мяха, һү ехэзэр үйлэдбэрилжэ, бүхы малайнгаа тоо толгой олошоруулжа шадаһан байна.

2. Хоёрдохи зэргын мүнгэн шан — 300 түхэриг УЛААН-УДЫН АЙМАГТА олгохо. Энэ аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбее 136 процент, һү — 118, үндэгэ—115 процент дүүргэжэ, нёдондоной энэ үеынхиһөө мал ажалай продуктнуудые ехэзэр абаһан, гүрэндэ худалдаһан, бүхы түрэлэй малай тоо олошоруулһан.

3. Гурбадахи зэргын мүнгэн шан — 200 түхэриг ЭЭДЫН АЙМАГТА барюулха. Энэ аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбее 164 процент, һү — 113, үндэгэ — 156 процент дүүргэжэ, нёдондоной энэ үеынхиһөө мал ажалай продуктнуудые ехэзэр абаһан, гүрэндэ худалдаһан, малайнгаа тоо толгой олошоруулһан байна.

Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар амжалтатайгаар хүдэлөө гэжэ Кабанснын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынууд тэмдэглэгдэбэ.

ГҮН ЗҮРХЭНЭЙ ДЭМЖЭЛГЭ

КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй шийдхэбэринүүд олон түмэн совет арадуудай дунда хаа хаанагүй халуун дэмжэлтээр уттагдаба. Гадаадын болон дотоодын сэсэн мэргэн политика шадамар бэрхээр, үнэн сэхээр бэелүүлжэ байһанайнь түлөө Коммунис партидаа совет хүнүүд үүн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэ. Энэ түрүү хүн түрэлтэндэ магталтай иимэ арюун һайхан ажал абуулга партиингаа Центральна Комитедэй хэжэ байһанаарнь совет хүнүүд омогорохохо ёһоороо омогорохоно.

«Израилиин эзэрхэг түримхэй добтолгые саран болюулха, добтолгодо ороһон ОАР, Сири болон буусад араб гүрэнүүдые дэмжэхэ, ниитын амгалан хэрэгтэ аюултай эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхаха зорилгоор ЦК-гай Политбюрогой бэелүүлжэ байһан политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүрин хэйшаха» гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоол соо аржытар бэшэгдэһэн үгэнүүдые уншахадаа совет хүнүүд ормашан баясангүй яахаб!

Үнэхөөрөө эб найрамдалай хэрэгтэ, хүн түрэлтэнэй саашадаа ахар амгаланаар хүгжэхэ хэрэгтэй гэн ехэ удха шанартай асуудал—Дутын Зүүн зүгтэ Израилиин хэзэн эзэрхэг түримхэй добтолгоһоо ажалан, Советскэ Союзай бэелүүлхэ политика тухай» асуудал гарсэн хэлсээд, КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй батаалан гаргаһан тогтоолые бүмбэрсэг ахиһэйн бүхы оронуудай ажалшад дүйлай ехэ хүндэтэйгөөр хүлеэн абабад. Советскэ Союзай энэ политикажь ажалша зоной һанал бодолтойнь, хүсэл эрмэлзэлтэйнь хүлеэ дүүрэнээр тааралдана. Тиимэ учраа бүхы ажалшадай зүгһөө тизагыгөөр һайшаагдана. Олон түмэн совет арадуудай, бүхы коммунистнуудай һанал бодол ба хүсэлэгүүдые элишэлэн, Пленум дааа Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулые эрид буруушаасан. ОАР, Сири, Алжир болон бусад араб оронуудай арадуудтай нэгдэлые нэгэдэнхэй байһан тухайнь, араб гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалтай байхын түлөө тэмсэһэнь али болохоор дэмжэжэ байһан тухайгаа бүхы дэлхэйн урда зэ сэхээр мэдүүлбэ.

Израилиин эзэрхэг түримхэйнүүдэ, тэдэниие тухиран дэмжэгдэн уласхоорондын хархис хүсэнүүдтэ, түбхын түрүүндэ Америкын Холбоото Штадуудай хархис хүсэнүүдтэ иимэ һүртэйгөөр мэдүүлгэ хэхэдээ, Советскэ Союз өөрынгөө али бүхы хүсэ шадалда, энэ ажал ябуулгыень совет арадуудай нэгэн һаналтайгаар дэмжэжэ байһанда лаб найдахаһаа гадна, бүхы социалис оронуудай, бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй али болохоор дэмжэхэ байһанда найдана. Колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн гүрэнүүдэй национальна талаар бэеэ даанхай байдалай түлөө, демократиин түлөө, арадуудай амар амгалан ажаһуухын түлөө, социализмын түлөө тэмсэл иимэ гүн гүнзэгы эшэ үндэһэтэй, ажалшадай арюун һайхан сэдьхэлэй дэмжэлгэтэй байна бшуу.

Вьетнам арадта эсэргүү америкын империализмын һүйдхэлтэ муухай дайнай үдэрһөө үдэртэ улам бүри һүжэрһөөр байтар араб гүрэнүүдтэ эсэргүү Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгын эхилһэниинь хоорондоо холбоотой үйлэ хэрэгүүд мүн. Энэ хадаа тон хархис империалис бүлэгүүдэй ниитэ политикынь үшөө нэгэ аса һалаа байһаниинь элитэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһээр хори гаран жэл болобошье һаань, тэрэ дайнай адхаруулһан шүһанай хатажа һалаадүй, шархын хүсэд эдэгээдүй байтар, хүн түрэлтэнэй ухаан бодолдо дайнай хорото муухай хэйшолонгуудай мартагдаагүй байтар, америкын империализмын зүгһөө, Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй зүгһөө Гитлерэй шүһата аяг аашануудые мүнөө үедэ тэрэ зангаарнь дахин дабтажа байхадань, бүхы түрүү хүн түрэлтэн дураа гутахын ехэзэр гутана. Уласхоорондын империализмын хархис хүсэнүүд, түбхын түрүүндэ США-гай хархис хүсэнүүд, мүн Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүл энэ харата муухай ябуулгануудайнгаа түлөө хүн түрэлтэнэй урда харюусаха байһанаа бү мартаг!

Иимэ оршон байдалда Советскэ Союз болон араб гүрэнүүдэй хоорондохи хани барисаае, эмхидэл нэгэдэлые саашадань улам бэхижүүлхэ, империализмын хорото ябуулгануудта эрид хатуу сохилто үгэхэ, арадта харша бодото удха шэнжыень элишэлхэ, ажалшан бүхэндэ гүнзэгыгөөр ойлгуулха гээшэ шухалын шухала зорилго болоно. Харин иимэ үедэ Мао Цзэ-дунай бүлэгэйхид хадаа араб гүрэнүүдэй арадуудай болон социалис оронуудай арадуудай хоорондохи хани барисааень таһалдуулха, этигэл найдабариень һандааха гэһэн зорилготойгоор ехэ муухай һүйдхэлтэ, хардалга гүрдэлгын ябуулга һэшхэлгүйгөөр хэжэ байна. Энэ бузар муухай ябуулгыень совет хүнүүд, социалис оронуудай арадууд, араб арадууд шоо үзэхын ёхээр үзэнэ. Америкын империализмын, Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй шуһата аяг аашануудые, харата хэрэг үйлэнүүдые хэн буруушаанагүйб, араб гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлые хэн дэмжэнэгүйб, тэрэ хадаа хархис империализмын ябуулгые, Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй ябуулгые дэмжэжэ байһанаа элитээр гэршэлнэ гээшэ гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Советскэ Союзай олон түмэн арадууд, тэрэ тоодо манай Буряад ороной ажалшад хадаа эзэрхэг түримхэйшүүлэй ябуулгые эрид буруушаагаад, араб гүрэнүүдэй эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай байхын түлөө тэмсэлые үнэн зүрхэнһөө али болохоор дэмжэжэ байһанаа мэдүүлнэд. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсэһэн партийна эдэбхитэдэй суглааануд дээрэ, мүн олониитэ ажалшадай суглааануд болон митингнүүд дээрэ хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүдые шагнахадашье, тэдэ суглааануудай баталан абаһан тогтоолнуудые уншахадашье—хаа хаанагүй Буряад ороной ажалшад партиингаа Центральна Комитедэй Пленумэй шийдхэбэринүүдые сэдьхэлээ хүсэд ханангяар үгтаһаниинь мэдэгдэнэ. Инаг һайхан түрэл партиингаа түлөө, агууехэ Эхэ ороной-гоо түлөө баяр баясхалангаар дүүрэн, омогорхолоор түгэлдэр байһанаа манай хүнүүд мэдүүлнэ.

Энээниие элишэлхын тула нэгэ жэшээ харуулалтай. Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаһан резолюци соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Республикын коммунистнууд болон бүхы ажалшадай дура хүсэлые элишэлэн, областной партийна эдэбхитэдэй суглаан хадаа ЦК-гай Политбюрогой политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүрин хүсэдөөр һайшаана. Политбюро хадаа КПСС-эй XXIII съездын шийдхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, уласхоорондын орёо бэрхэ оршон байдалай тохёолдобошье, Дутын Зүүн зүгтэ сэрэгэй ябуулгануудые түргэн болюулжа, добтолгодо ороһон араб гүрэнүүдые дэмжэһэн, дотоодын болон гадаадын ленинскэ сэсэн мэргэн политика бэелүүлжэ байна».

Республикымнай ажалшад Коммунис партиингаа политикые бодото хэрэгүүдээрээ дэмжэжэ байна. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэһэн түхай мэдээсэлнүүд ажахынуудһаа, аймаг бүхэнһөө орожо байнхай.

Коммунис партиингаа политикые хэзээ бүхэндэ хэлбэришэгүйгөөр дэмжэдэг совет хүнүүдэй һайн һайхан ёһо заншал иимэл даа.

ҮДЭР СОО ДОЛООН БИДОН

...Фермын тоо бүридхэгшэ Мирхат Гатупович Тимерханов нэгэ эхэнэрһээ һу тушаажа абаха үедөө:

— Дулмажаб Самбуевнамнайл үдэртөө ехэхэн һу һаадаг даа,— гэбэ. Ажалайнь дүнгые хамгалхада үдэртэ 260 литр һу һаадаг байба. Энэмнай долоон бидон һүн ха юм. Һаалишан Дулмажаб Балданова юһэдэхи жэлээ ажаллажа байна. Совет засагай алдарта ойн мүрысөөндэ оролсоходоо, мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 2 мянган килограмм һу һааха зорилготой. Тэрээнтэй суглаа хүдэлдэг С-Х. Гадянова, С. Батуева, Ч. Уланова гэгшэд үнеэн бүриһөө үдэртөө 9—10 литр һу һаана.

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ артелиин энэ фермые даагша Дамдин Дымбылович Балдановтай хөөрэлдэхэдэ:

— Хахад жэлэй туршада 1964 центнер һу һаахаа аад, 2298 центнертэ хүргөөбди. Зургаа һара соо үнеэн бүриһөө 900 литр һүн һаагдаа,—гэнэ.

Зундаа һу һаалинь элбэгжэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, малынь һайн бэлшээридэ адуулагдана. Мал адуулагша Дымбрыл Гадянов, Шону Рабдаев, Анатолий Солоницын оролдосотойгоор хүдэлнэ.

В. ЖАРКОЙ.

Зэдэ.

Ахын аймагһаа

МАТВЕЙН ЗОРИГ

Эрхим малшан Матвей Мунконов арбан дүрбэн жэлэй туршада Кировэй нэрэмжэтэ колхозод мал адуулжа бэйдаг. Мүнөө 250 залуу сар һарьдагай бэлшээридэ гаргаад, ногоо элбэгтэй газараар адуулжа байна.

Мал адуулагшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, энэ нүхэрнай зүнай бэлшээриин хаһада эбэртэ бодо малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые зуун килограммаар нэмээхэ үялгатай. Зоригтой хүн! Урдашье жэлнүүдтэ абаһан үялгаяа бэелүүлжэ шададаг байгаа. Мүнөөшье үгэдөө хүрэхэ байна.

П. ЖУЖАЕВ.

Газетын шангай түлөө мүрысөөн

ХЭН ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНАБ?

ХЭРЭН. **(Телефоноор абтаба).** Түрүүшын һүринүүд табигдажа байна. Үбһэшэд зоригтойгоор хүдэлнэ. Звенонуудай дунда республикын газетэнүүдэй дамжуулгын вымпел, үнэтэ шангуудай түлөө мүрысөхэ гуримтай танилсажа байхадаа, хэншье хадаа урматай байха ёһотой.

Энэ үдэр Саянай совхозой Даша Дадановай даадаг звенодо арбан хоёр хүн ажаллажа байна. 125 гектар сабшалан даажа абанхай. Нүхэр Даданов өөрөө гахайн фермые даажа байгаад, тэндээ ажалладаг нүхэдөө суглуулжа, үбһэ хуряалгада хабаадажа байгаа юм. Һүүлшын хэдэн үдэртэ хорёод гектарайнь үбһэ сабшажа, түрүүшын нэгэ сомоо бодхоо. Бороо орожо, ажалынь һаатуулаагүй һаа, энэ звеногойхид богонихон болзор соо бүхы сабшалангаа хуряажа абахаар хараална. Республика доторoо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, нүхэр Дадановай звеногой гэшүүд хүдөө бэшэгшэдэй пост эмхидхэжэ, тэрэнэй ажал эрхилхээр арбадахи классай һурагша Геннадий Дальбиновта даалгаад байна.

Туе совхозой хоёр отделениде түрүүшын гурбан пост эмхидхэгдэнхэй. Александр Усольцевой даадаг звено 15 хүнһөө бүридэдэг. Эндэ һургуулиин һурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хүдэлнэ. 118 гектар сабшалан тэдэнэр хуряажа абаха. Мүнөө Улаан-Горхон гэжэ газарта 30 гектар сабшагдаад, зарим талааараа тэрэнь тармагдажа, сомоо табигдажа захалаа. Үбһэ хуряалгадаа ороод байхадаа эндэхид баһал хүдөө бэшэгшэдэй пост эмхидхэжэ, ажалай дүнгүүдые үдэр бүхэндэ гаргажа байна. Энэ звенодо постынхи «Сахилгаан» гэдэг ханын хуудаһанай нэгэдэхи номерые гаргажа, үбһэшэдэй звенонуудай мүрысөөнэй гурим тухай тодорхойгоор бэшэбэ. Залуушуул түрүүшын үдэрһөө хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадана. Вера Батлоева, Нина Базарова гэгшэд магтаалтай. Үбһэшэдэй дунда хамтын эдеэ хоол эмхидхэгдэнхэй. Звеногой тогоошон Д. Субанова үбһэшэдтэ эдеэ бэлэдхэжэ байхынгаа хажуугаар комсомолшуудай даабариие дүүргэжэ, хүдөө бэшэгшэдэй постые эрхилжэ байна. Мүн Пурбо Цыденовэй даадаг звенодо пост эмхидхэгдэжэ, тэрэнэй хүдэлмэридэ эрхим ажалшадые хабаадуулжа байна.

Совхозой турбадахи отделениин Шираб Одбоевой даадаг звено мүн лэ ажалаа эмхитэйгээр үнгэргэжэ, сабшагдаһан үбһэеэ тармажа эхилэнхэй. Бүхыдөө энэ ажахыда 18 звено хүдэлнэ. Звено бүхэндэ 15 — 16 хүн хабаададаг. Совхозой дирекци, партийна болон профсоюзай организацинууд үбһэшэдые республикын мүрысөөндэ хабаадуулжа, хоёр газетын дамжуулгын вымпелнүүдэй түлөө гуримые ойлгуулхынгаа хажуугаар ажахы соогоо үбһэшэдые урма зоригтойгоор хүдэлхынь тула хэмжээ хараалаа. Совхозой үбһэшэдэй дунда дэлгэрхэ мүрысөөн декада бүхэндэ согсологдохо юм. Түрүүшын гурбан һуури эзэлэгшэд шагналтай. Нэгэдэхи һуури эзэлһэниинь — дамжуулгын вымпел, эрье хони шагналтайгаар абаха. Энээнтэй хамта звеногой гэшүүдтэ шагналнууд тогтоогдоо. Морин косилкаар арбан хоног дотор 32 гектарһаа дээшэ үбһэ сабшагшад 7 түхэриг шанда хүртэхэ, тиигээд сезон соо түрүү гараһаниинь тарай часы шан абаха болоно.

Гар хажуураар үбһэ сабшагшадта үнэтэ шан тогтоогдоо. Тэдэнэрэй дунда түрүү гараһан хүн ажахы соогоо чемпион алдартай болохо. Урдань иимэ шагналнууд тогтоогдоогүй байгаа. Энэ жэлэй мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, һайн шанартай үбһэ бэлдэһэн, түрүү гараһан звено Москвада ВДНХ-да ошохо эрхэ олохо болоно. Һургуулиин һурагшадта найман шан тогтоогдоо. Тэрээндэ һургуулида һураха ном һудар болон һуралсалай бусад хэрэгсэлнүүд ороно. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд һайнаар ажаллабал, үхибүүдээ саад, яслинуудта түлөөһэгүйгөөр байлгаха эрхэтэй.

Б. МАШКИНОВ,
манай корр.

Улаан-Удын аймагай «Восход» колхозой түрүү һаалишан Наталья Маркеловна Пучкова.
А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

Иранай Премьер-Министр Москва ерэбэ

Советскэ правительствын урялаар Иранай Премьер-Министр Амир Аббас Ховейда июлиин 19-дэ албанай хэрэгээр Москва ерээ. А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, Ю. В. Андропов болон бусад Внуковска аэродром дээрэ Иранай правительство толгойлогшые угтаа.

Иранай Премьер-Министр Л. И. Брежневтэй уулзаба

Албанай хэрэгээр Советскэ Союзда аяншалжа ерээд байһан Иранай Премьер-Министр Амир Аббас Ховейдатэй КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев июлиин 19-дэ уулзаа. Л. И. Брежнев А. А. Ховейда хоёрой хоорондо хани ёһоор оршон байдалда хөөрэлдөөн болоо. Уласхоорондын байдалай хэдэн шухала асуудалнууд, тэрэшэлэн совет-иран харилсаанууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Амир Аббас Ховейда А. Н. Косыгинтай уулзаба

Иранай премьер-министр Амир Аббас Ховейда июлиин 19-дэ Кремльдэ орожо, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинтай уулзаба.

А. Н. Косыгин Амир Аббас Ховейда хоёрой хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо. Хоёр талын совет-иран харилсаануудай асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ хаража үзэгдөө, мүн али алинай һонирходог уласхоорондын зарим асуудалнуудаар тэдэнэр һанамжануудаа мэдэлсээ.

(ТАСС).

ОДЕССЭ. Эдэ үдэрнүүдтэ Одессын, Николаевска областьуудай загаһа баридаг колхозуудай халуун хаһа эхилбэ. Мүнөө үедэ загаһа барилга дээрэ аяар 50 гаран ажахынууд хүдэлнэ. Мүрысөөндэ Одессын «Черноморец» колхозой ажахынхид 5600 центнер загаһа түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаагаа юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колхозой загаһашан Н. Волков.
ТАСС-ай фотохроника.

Нооно хайшалагшадай конкурс

ШАДАБАРИТАЙНЬ МҮРЫСӨӨНДЭ ШАЛГАРХАНЬ

Үсэгэлдэр республикын хайшашадай 5-дахи мүрысөөн эхилээ.

Үгөөнэй 10 час. Ивалгын туршалга-үйлэдбэрнин ажахыда түхеэрэгдэһэн тусхай пунктын газаагуур хүн зон олон. Хүнгэн, бүхөөгтэй автомашинануд жэрылдэнхэй. Эндэ Буряад ороной аймаг бүхэнһөө тооной шадабаритай бэрхэ хайшашад сугларанхай.

Энэ жэлдэ һорилдоон урдынхиһаа бага зэргэ илгаатайгаар үнгэргэгдэхэ юм. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ хайшашан бүхэн ганса гансаараа һорилдодог байбал, мүнөө жэл командануд боложо мүрысэнэ. Аймаг бүхэнһөө эрэшүүлэй 2—4 команда, эхэнэрнүүдэй—2 команда хабаадахаар эндэ ерэнхэй. Команда бүхэндэнь 3—3 хүн ороно.

Республикын Худөө ажахын министерствын тогтооһоной ёһоор энэ дабалдаанда нютаг дээрээ шалгаржа, түргэнөөр, һайнаар хайшалдаг гэжэ суурхаһан хүнүүд хабаадаха эрхэтэй. Нэн түрүүн энэ мүрысөөндэ дунда зэргээр долоон часай хүдэлмэринь үдэртэ нарин ноohотон 30 хони, нарибтар ноohотой—35, шэрүүбтэр ноohотой—40 хониһоо үсөөн бэшые хиргаһан хайшашан хабаадахаар ерэнхэй.

Мүрысөөнэй үедэ командын хүн бүхэниинь 10 хонн хайшалха юм. Эгээн олон баал абаһан команда эрхимлэһэндэ тоологдожо, тэдэндэ кубок, диплом барюулагдахаар бэлдэгдэнхэй. Мүрысөөндэ түрүүшын хоёр һуури абагшадта мүнгэн шан хүртэхэ.

Энэ һорилдоондо хабаадаһан эрэшүүлэй дундаһаа эгээн һайнаар хайшалһан нэгэ хүн, эхэнэрнүүдэй дундаһаа баһа нэгыень шэлэжэ, «1967 ондо хони хайшалгаар республикын чемпион» гэһэн нэрэ зэргэ олгожо, диплом, мүнгэн шан барюулагдаха. Хоёрдохи һуури эзэлэгшэдтэ «Республикын эрхим хайшашан» гэһэн алдар нэрэ олгогдожо, диплом, мүнгэн шан үгтэхэ.

АГРОНОМ ХӨӨРЭНЭ:

АЖАХЫ БҮХЭНДЭ—ҮБҺЭНЭЙ ҮРЭҺЭ

Һүүлшын жэлнүүдтэ манай республикын ажахынуудта үбһэнэй үрэһэн таригдажа, сабшалангай ургаса һайжаруулагдадаг болонхой. Энээнэй шухала байһаниинь юунһээ хараглааб? Үбһэн багаар абталаг байгаа. Нёдондо бүхы республикадмнай 395 мянган гектар сабшалангһаа дунда зэргээр га бүриин 7,8 центнер гэхэ гү, али үрэнайхиһаа гектарай нэгэ центнерһээ үлүүхэн ургаса хуряагдаһан. Гэбэшье үбһэнэй ургасын бүрил һайн байгаагүйдэ ниитын малда дуталдаха ха юм.

Тиимэһээ жэл бүри үбһэнэй үрэһэ суглуулжа, сабшалан, бэлшээри һайжаруулха шухала. Ногооной үрэһэн таригдажа байхадаа, ургасань үдхэн болодог. Тиигээшье һаа, үбһэнэй үрэһэ ехэл дутагдаг байгшабди. Колхоз, совхозуудай агрономууд, хүтэлбэритэгшэд «үрэһэн үгы» гээд шалтаг баридаг. Хаанаһаа тиимэ элбэг байхаб даа: нёдондо республика доторнай адагынь арба мянган гектарһаа үбһэнэй үрэһэн суглуулагдаха байгаад, арайхан хахадаа үлүүнь суглуулагдаһан байха юм. Гектар бүриһөө 15 килограмм үрэһэн абтаха байгаад бираглаагүй. Үнгэрһэн жэлэйнгээ харгы руу ороохогүйн тулада мүнөө жэлдэ бүхы арба мянган гектар сабшалан дээрэһээ үбһэнэй үрэһэ заабол суглуулха гэһэн зорилго табигдаха ёһотой.

Энэ хүдэлмэри гүрэн түрын удха шанартай хэрэг. Хэрбээ ажахынуud энээндэ анхаралаа тавбяад, һайн участогуудые орхёод, үбһэнэй үрэһые хуряажа абабал, мүнөө жэлдэ 500 тоннohоо бага бэшэ суглуулха аргатай. Тэрэмнай ерэхэ жэлдэ хүсэд хүрэхөөр үрэһэн ха юм. Олонхи колхоз, совхозуудта олон жэлэй заллата ургамалнуудтай һайн сабшалан байдаг. Хүдөө газарта ургалсалаг олон жэлэй ургамал болохо—саглаан донник, хүсы, клевер гэхэ мэтэ зарим нютагуудта байна. Иимэ газарһаа үбһэнэй үрэһэ бэлдэжэ абахада һайн байгша.

Нёдондо ВЛКСМ-эй обком, республикын Худөө ажахын министерство болон Гэгээрэлэй министерствэтэй хамта үбһэнэй үрэһэ суглуулха тушаа хэмжээ хараалжа,тэрээндэ залуу үетэниие хабаадуулха гэһэн байгаа. Энэ шухала хэрэгтэ мүнгэ зөөри һомолгодожо, социалис мүрысөөнэй гурим баталагдаһан байна. Үрэһэ суглуулгада һургуулиин һурагшад, пионернүүд, комсомолшууд олоороо хабаадаха даалгабари үгтөө һэн. Тиигээд зарим аймагуудай, жэшээнь, Улаан-Удын, Загарайн, Хяагтын аймагуудай эдиршүүл гол түлөб эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хамта 300 гаран килограмм үрэһэн суглуулагдаа һэн.

Һургуулиин һурагшадайл энэ хэрэгые эрхилжэ шалаха байһаниинь элирэн харагдана. Мүнөө жэлдэ бүхы һургуулинуудай, пионернүүдэй лагерьта байтаг үхибүүдэй, интернат һургуулинуудай һурагшадай туһаламжа хүргөө хада, колхоз, совхозууд нилээд ехэ үбһэнэй үрэһэ бэлэдхэхэ болоно. Энээнтэй ташарамдан ажахынуудай агрономууд хүдэлмэриниень зүбөөр эмхидхэжэ, үбһэнэй үрэһые саг соонь түүжэ абаха арга олгохо ёһотой болоно. Тэд ямар заабаринууд хэрэгтэйб?

Хяаг үбһэнэй үрэһые абахадаа, ургамалайнь залаагай һайса эдеэшэнтэхые хүлеэхэ хэрэгтэй. Хүсэд үрэһэтэй болоһон хяагай залаануud шарабтар сайруу үнгэтэй болодог юм. Хүсы үбһые сэсэгээ гүбижэ, залаануудайнь хатажа байхада хуряадаг. Олон жэлэй ургамалай үрэһэ хуряагые абахадаа, түрүү ажахынуud комбайнуудые хэрэглэдэг болонхой. Үбһэ ногооной һайнаар эдеэшэнтэед байхада, үбһыень сабшажа хатаажархёод, комбайнаар сохижо, үрэһыень суглуулна. Энэ арга һайн. Ногооной үрэһые гараар түүжэ суглуулһанда орходоо ажалынь хүнгэн.

Олон жэлэй ургамалай үрэһэ сохижо абалгадаг имагтал өөрөө ябадаг комбайнуud хэрэглэдэнэ. Тиигэхэдээ хамаг хэрэгсэлнүүдыень тааруулан табиха хэрэгтэй. Мүн «СК-1» гүхэлэй комбайнаар бобово үбһэнэй үрэһые хуряахада. «ПСТ» гэдэг тусгаар үбһэнэй үрэһые саг соонь түүжэ абаха арга олгохо ёһотой болоно. Тэд ямар заабаринууд хэрэгтэйб?

Хяаг үбһэнэй үрэһые абахадаа, ургамалайнь залаагай һайса эдеэшэнтэхые хүлеэхэ хэрэгтэй. Хүсэд үрэһэтэй болоһон хяагай залаануud шарабтар сайруу үнгэтэй болодог юм. Хүсы үбһые сэсэгээ гүбижэ, залаануудайнь хатажа байхада хуряадаг. Олон жэлэй ургамалай үрэһэ хуряагые абахадаа, түрүү ажахынуud комбайнуудые хэрэглэдэг болонхой. Үбһэ ногооной һайнаар эдеэшэнтэед байхада, үбһыень сабшажа хатаажархёод, комбайнаар сохижо, үрэһыень суглуулна. Энэ арга һайн. Ногооной үрэһые гараар түүжэ суглуулһанда орходоо ажалынь хүнгэн.

Олон жэлэй ургамалай үрэһэ сохижо абалгадаг имагтал өөрөө ябадаг комбайнуud хэрэглэдэнэ. Тиигэхэдээ хамаг хэрэгсэлнүүдыень тааруулан табиха хэрэгтэй. Мүн «СК-1» гүхэлэй комбайнаар бобово үбһэнэй үрэһые хуряахада. «ПСТ» гэдэг тусгаар түхеэрэлгэ хэрэглэгдэдэг юм. Ороной-най заводуудта нимэ хэрэгсэлнүүд бүтээн гаргагдана. Хэрбээ тэрэнэй ажахынуудта үсөөн байбал, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениинуудтэ захиха гү, али тиимэрхүү али түхеэрэлгээр хэхэдэ болоно.

Комбайнуудта хэрэглэгдэдэг «ПСТ» түхэлэй түхеэрэлгээр бобово үбһэ хуряажа абахада, үрэһыень сэбэрээр гаргадаг. Гэбэшье ямаршье аргаар абтаһан үбһэнэй үрэһые һайса сэбэрлэгдэһэнэйнь удаа хатаахха хэрэгтэй. Хэрбээ манай республикын ажахынуud жэл бүри үбһэнэй үрэһэ горитой бэлэдхэдэг болоо һаа, сабшалангай ургасые удхэрүүлжэ. үбһэ тэжээл ехээр бэлдэхэ аргатай болохо. Мүнөө үедэ энэ хүдэлмэри эмхидхэхэ шухала. Үбһэнэй үрэһэ элбэгтэй байбал, гансашье сабшалангай бэшэ, харин бэлшээриин газарые һайжаруулха аргатайбди.

И. ЕЛАЕВ,
республикын хүдөө ажахын министерствын агроном.

ХОЛЫН БЭЛШЭЭРИДЭ

Аяар холын Ахын аймагай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдтэй танилсана. Энэ түүхэтэ Документнүүдтэй ажалшадые танилсуулха тухай КПСС-эй райкомой бюро тогтоол баталан эбаа. Энэ тогтоолой ёһоор эхин партийна организацинууд агитаторнуудые томилжо, Тезисүүдээр уншалганууудые, лекци, хөөрөөнүүдые үнэргэнэ. Мөн Орлигһоо партийна, советскэ худэлмэрилэгшэд энэ түүхэтэ Документтэй малшадые танилсуулхаар худоо нютагуудта гаранхай.

Тезисүүдтэй газетэнүүд аймагай аяар холын гүүртэ, фермэнүүдээр абаашагдажа, тэндэхи малшад уншана, танилсана. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Хойто-Аха гэдэг холын бэлшээридэ үндэр наһатай малшан Ж. Е. Жамбалов хубүүтэеэ, адуушан С. И. Патархеев, малшан Вл. Патархеев болон бусад ажалладаг юм. Эдэ малшадтай артелиин ахалагша зоотехник М. Ш. Гончиков Тезисүүд тухай дэлгэрэнгы хөөрөөнүүдые үнэргэжэ ерээ.

— Түрэл совет нютагайнгаа 50 жэлэй туршада туйлаһан амжалтануудаар омогорхоноб. Эдэ туйлалтануудта миниишье хубита биил юм адбза,—гээд малшан Жамса Евграфович Жамбалов омогорхоно.

Партиин ЦК-гай Тезисүүдые «Коммунизм» колхозой малшад халуунаар хүлээн абаа. Энэ артелиинхид Совет засагай түрэһэн үдэрые ажалай бэлэгүүдээр угтаха гэһэн социалис мүрысөө үүсхэһэн юм. Эдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ байдаг. Һү, ноохо гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые аяар июнь һара соо золо үлүүлэн дүүргээ.

Артелиин түрүү малшадай нэгэн, КПСС-эй райкомой гэшүүн Халзан Хамаевич Мунконовтой хөөрэлдэнэбди.

— Би холын Забит гэжэ хээрын бэлшээридэ гэр бүлынхидтээ 340 толгой залуу мал алуулнаб. Манай партиин Тезисүүдтэй танилсаабди, тэндэхи бэшэ малшад бултадаа хүхюун баяртайгаар хүлээн абаа. Энэмнай ёһотой түүхэтэ документ мүн. Үшөөл һайнаар ажаллаха дуран хүрэнэ. Мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөо һайнаар, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөо үлүүгээр ажаллаха хүсэлтэйб, — гэжэ Х. Мунконов дорюуһаар хөөрэнэ.

— 50 жэл соо үгытэй бурнад малшадай ажабайдал танишагүйгөөр хубилаа. Энэ манай ороллогынь ашаар лэ даа,—гэжэ убсүүндээ Ажалай Улаан Тугай орден зүүһэн хонишон Д. С. Патархеева хөөрэнэ. — Би артелиингээ эмхидхэглэһэнһээ хойшо хамтын ажалда ябанаб. Тэрэ үедэ адуу мал үсөөн, хүсэтэ техникэ гэжэ үгы шахуу бэлэй. Харагты даа мүнөө яатараа хубилаа гээшэб манай колхоз! Ленинэй нэрэмжэтэ томо артель болоол даа.

Эдэ үгэнүүдые хэлэхэдээ Д. С. Патархеевагай нюдэд соггой хүхюунээр ошотоно. Дулма Сыреновна 60 гаран наһатай, үнинэй коммунист, 40 жэлэй туршада хонишоноор ажаллана.

Ой модоной ажахын худэлмэришэд, багшанар, худалдаа наймаанай, соёлой болон бусад эмхи зургаануудай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдтэй танилсажа, ажаллаа урагшатайгаар худэлнэ.

Аха нютагай алишье нюгтаар ябагты, партиин түүхэтэ Тезисүүдтэй танилсажа үрмашһан ажалшадай габшагай солбон ажалые харахат.

В. ГАЛСАНОВ.

АРАБ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ЗҮБ ХЭРЭГ ИЛАХА

Буркоопсоюзай, тэрэнэй баазануудай болон нэгэдэлнүүдэй партийна организацинуудай хамтын суглаан боложо үнгэрбэ. КПСС-эй ЦК-гай 1967 оной июньиин Пленумэй дүнгүүд тухай элидхэл КПСС-эй Советскэ райкомой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр М. М. Халбаев хэлэ. Араб гүрэнүүдтэ Израилиин добтолһон тухай, араб гүрэнүүдэй арадта манай Коммунис партиин, Советскэ правительствын үзэл хүргэжэ байһан тухай мэдээлые коммунистнууд ехэ һонирхон шагнаба.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ коммунистнууд ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. «Израилиин хүгэлбэрилэгшэд эзэрхэг түримхэй добтолго хэхэдээ, өөрынгөө ажалшадай бэшэ, харин Америкын, Англиин болон бусад империалис гүрэнүүдэй хүсэлые бэелүүлнэ. — гэжэ Буркоопсоюзай правленийн түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Скворцов хэлэбэ.— Бидэнэр араб оронуудай зүб хэрэг илахэ гэжэ найданабди, бидэнэр бүхы һанал хүсэлөөрөө тэдэнэрэйбди». Нүхэр Скворцовые үгэ хэлэгшэд нүхэд Агафонов, Дубаршийн болон бусад дэмжэнэ.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шийдхэбринүүдые бүхы зүрхэнһөо һайшаһан резолюци нэгэ дуугаар абаба. Резолюци соо мүн ажалайнгаа эршые дээшэлүүлжэ, Октябриин 50 жэлэй ойе шэнэ амжалтануудаар угтахабди гэжэ хэлэгдэнэ.

Д. ДАНИЛОВ.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой механическа цехэй худэлмэришэд Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа байна. Тэдэнэй дунда ВЛКСМ-эй гэшүүн Алла Шипицына гэгшэ онсо шалгаржа ябана.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

МҮНГЭДЭЙ БАСАГАН

ОЧЕРК

1. ҮНШЭРЬЭН СЭСЭГҮҮД

Мүнгэдэй талаар ябажа үзэһэн хүн бүхэн байгаалиин гоё һайханиие одоол эндэ харабаб гэжэ ошодог ёһотой. Юундэб гэхэдэ, һаяхан мандаһан наранай түрүүшын элшэ Мүнгэд хадын торгон ороёдо тудаад, мүнөөдэр сэлмэг үдэр болохонь гэһэнүү наадажа байдаг. Мүнгэн долгиёо һэжэһэн Мүнгэд горхон хүүюурэйнгээ хүхюу хүгжэм зэдэлгэн, нажар сагай намдуухан үглөөнэй ирагуу симфони болон дууладаг. Хадалан тээһээ элин бууһан һэбшээхэн галын олон сэсэгүүдые гасаалан, намаа, залаа бүхэниинь дайраад дайраад ябашаха. Одоол тиихэдэ таламнай тад ондоо болошохо даа. Сэсэгэй далай долгилон, элдэб янзын үнгөөр эльбээргэтэк, Дунда Азида нэхэгдэһэн дурдан һайхан хибэс һанууллаг.

...Тэрэ үглөөгүүр Вера басаганай зосоо томо гэгшын шулуу хэжэрхиһэн шэнги байба. Тиихэдэ зунай һайхан саг бэшэ һэн. Намарай тэнюун хаһа—набша, намаа, сэсэгүүд хагдаржа, буруулган үеын дүтэлһэниинь яаха аргагүй мэдэгдээд байба. Мүнгэдэй талада хорёод жэл хони адуулһан Пагма эхэнь хүндөөр үбшэлөод, больницада хэбтэнэ. Арбан долоо наһатай Вера басаган эхынгээ ороондо хонишон бөлонхой, хони адуулжа ябана.

Наранай үдэһөо үнгэрһэн хойно хазаар моритой хүн басаганда туласа гүйлгэжэ ерэбэ. Ехэл яараһан янзатай. Мориниинь хүлэ һалһан. Верын нюурые шарайшалһан тэрэ хүн зүрхэ алдангяар хамар дороо шахуу гүбэрбэ:

— Би хониисш адуулһуу. Эжышни муу гэнэ. Ошол даа.

Вера юунэй болоһые гансата ойлгобо. Нюдэндэнь бүхы тала, дэлхэй хэлбэлзэн, толгойнь эрьеэд, унахаяа һанаба. Ядахадаа моринойнгоо дэлһэндэ аһалдаба. Хажуудахи хуниинь ехэл мэгдэжэ:

— Вера, Вера, бэеэ бари даа. Үхибүүд соогоо ши ехэнь гээшэш,— гэжэ хоолойгоо шэшэрүүлбэ.

Вера басаган гэр тээшээ аалихан галгюулна. Тойроод хон-жэн. Гансал Мүнгэд хада багта турлаагай хаагалха, шаазгайн шаханаха соноогобо. Басаган доошоо хараад ябажал ябана. Хагдаршаһан сэсэгүүд мориной туруун доогуур хятаралдан унана. Яаһан гээшэб тэдэнэй гоё үнгэнь? Һахай улаан, шара, хүхэ, сагаан залаануулай ороондо хаташаһан буурсагууд. Зааха дайрахада, хорд-хорд гэлдэн, адхаршана.

Вера олые бодоно. Хоёр дүүнэрынь, ооросшье эдэ үншэршэһэн сэсэгүүд шэнгеэр тэрээнлэ һанагдаба. Түрэл талаһаа ходолуулһан, хүйтэн хюрууда хайруулһан сэсэгүүд эхэһээ таһарһан заахан үхибүүдтэл юундэшьеб адли шэнги болоно. Эхэ... Эжы... Эжы... Эгээл хайратай, эгээл үнэтэй эжмнай. Һанаха байха юумэмнай... Юундэ бидэнээ иимэ багаар, бэлшараар орхибо гээшэбши? Бидэшни шамгүйгөөр хайшан гэхэ зон гээшэбибди? Эжы, эжы, хэлыш! Бидэшни үншэршэһэн сэсэгүүд мэтэ бодоболди.

Верые олон хүнүүд угтажа байба. Хүнүүдэй нюдэндэ нёлбоһон мэлмэрнэ. Колхозой бригадир эгээл түрүүлэн ама хахалба:

— Верээ ядуулхагүйбди. Зон нухэд, колхоз гэжэ байна. Һанаагаа бү зобоорой, муха.

...Тэрэ гэһээр хэды хоног, һара үнгэрөө һэм? Вера ёһоор һанадаггүй. Зүгөөр. бригадирта ошожо, эхынгээ хони би харахамни гэжэ хэлэһэнээ һайн һанадаг. Бригадир юушье хэлэнгүй, бэсагые хурсаар шэргэн, мүр дээрэнь гараа табла һэн.

2. ДЕЛЕГАДАЙ МАНДАТ

Сайбар сагаан самолёт Улаан-Удын аэропорт һоо баруулжаа шуумайба. Далита машиныи зөөлэн һандалинуудай нэгэн дээрэ Вера басаган һууна.

...Москва... Тэрэ холын Москва басаганай һанаае дуурьиень ээзлнэ. Энэ хүлеэгдээгүй ехэ баярынь салгидэн, хүүхэнэй зүрхэ, сэльхэлыень хулгуулнэ. Хажуудань һууһан Тамара Дугаржапова Ольга Данцарунова хоёр баһал сэдьхэлээ худэлэнги.

Байгал далайн мүнгэн толи урдань ялалзаадхиба. Хүнүүд булта сонходоо. Эгээл энэ үедэ Верын һанаанда Худан гол, Мүнгэд талань юундэшьеб ороод орхёо бэлэй...

...Хонишон болоһон түрүүшынь жэлнүүдые мүнөө һанахада, энеэлэтэй шэнги юм. Заримдаа юумэеэ хэжэ хушэхэржэ ядаһан Верын үйлаха дураниинь хүрэхэ. Үбэлэй сагта хурьгад «адхаржал» байха. Унтаха нойр яатараа хүрэгшэ һэм? Тиибэшье һаань, үбэлэй ута һүнине, соромшье гэнгүй, үнгэргэгшэ бэлэй.

Шүдхэрые! Зарим хүнүүд хонин ажал туһай ехэл хүнгэхэнөөр, бэлэхэнээр һанадаг. Хониной хоргооһон, нарай хурьган, хабарай ута үдэрэл адуулгыешье абаад үзээе. Миин бэшэхэн, гайтай. Тиигээд үёһэ хулһан. Нооно хайшалалган. Угаалган. Хойноо гартахагүй ажал. Теэд хүнэй. Верын гар «хорон» гээшэл ха. Бултыень хээл лэ, урдеэд лэ байһан бэе.

Хэжэнгын совхозой хонишодой суглаан дээрэ уялга абалган болоо һэн. Вера 100 эхэ хонин бүриһөо 92 хурьга абаха гэжэ үгеэ үгэһэн аад, 93-ые абажа, тобир тарганаар тэдэнээ тэнжээбэ.

...Москва. Съезднүүдэй ордоной сэлигэр зал соогуур гурбан басагад алхалалдана. Нэгэниинь Хяагтын аймагай һаалишан Ольга Данцарунова, нүгөөдэнь — Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин студентка Тамара Дугаржапова, гурбадахинь — Хэжэнгын хонишон басаган Вера Жамсуева. ВЛКСМ-эй XV съездын делегадууд. Гартань— делегадуудай улаан мандадууд. Үбсүүндэнь тэмдэгүүд толоронхой.

«Москва» гостиницын һаруул нэгэ таһалга соо һуужа байтараа, Вера басаган бэшэнһээ гайхангяар асуугаа һэн:

—Заримдаа битнай бэеһээ эшэнэб. Аймшагтай ехэ илалта, амжалта хэһэн юумэмни үгыл. Тиигээд иимэ газарта ерэшоод байхадаа, ойлгыт даа, бахардаһан хүрэнэл. Таанад яанабта?

Ольга Данцарунова гайхангяар Верые шэргэбэ:

— Юун гэнэш? Ойлгоногүйб.

Гансал Тамара гайхабагуй. Ерээдүйн багша хүн ха даа ондоохон. Тоб гэмэ харюу табиба:

— Һайн лэ худэлөө хадаш эльгээгээ. Бү гайха. Омогорхохо ёһотойш. Хүрэ, миниишни үшөө тиигэжэ хэлээ һаа, хамаагүй...

Басагад дуугай болобод. Хүн бүхэн зосоогоо ооһэдынгөө бодол мухарюулна. Верын сэдьхэл соо Мүнгэдэй ...ла, нүхэдынь. «Тэдэмни намайе ...Ехэ газар эльгээгээ. Тэдэнэй ...һэшхэл, найдалые ойлгонгүй, заах ...шье алдуу хээ һаамни, ямар ...хай гээшэб? Бүтэхэгүй муухай» ...гэжэ Вера шийдэнгеэр һан ...улаан мандаалаа бариад, һуур ...түргэн болоо һэн.

3. ШЭНЭ ЗАМДА

«1967 оной июль». Бишыхан ...тэр дээрэ Вера гиигэжэ бэш ...Эхэнь наһа барахаар аяар арба ...гэн жэл болохонь. Сагай хара ...наһан гүргэн гээшэб?! Үнөохи, ...салдаган ябаһан Шура Надя ...рынь ямар томонуул болоо ...Александр—мүнөө трактористи ...риин аймагай Анаагай совхозло ...дэлнэ. Тиихэдэ Надеждамнай ...ажахын техникумэй студентка.

...Самолёдой далинуул доро ...да Азиин Киргиз ороной саһата ...дануул холорон үнгэрнэ. Борьёо ...совхозой залуу хонишон, жэл бүх ...дэ зууһаа зууе алладаггүй Балд ...Нима Гомбожапов Вера басаган ...зэргэлэнхэй. Ехэл хүхэнги:

— Үгы, наншалдаад шаах ...мартаба гэһэнэл... Энэ жэлтэ хо ...хүргэбэш, Вера?

— Зуу болоо даа.

— Хэды хонитойбши?

— 499.

— Хурьгад?

— 499.

Балдан-Нима тархяа һэжэрбэ:

— Гайтайл ябанаш даа. Хайш ...гэжэ гансааран туйланабши?

— Үбэлдөө хурьгашад байдаг ...даа. Зундаа гансааран байгшаб.

...Бүряадай АССР-эй арба гар ...залуу хонишод Киргизиин нинсл ...хого Фрунзеда болохо залуу хонишо ...дой бүхэсоюзна слёдто ошожо ябм ...гээшэ. Тэдэнэй дунда — Хэжэнги ...хонишон басаган Вера Жамсуева.

Киргизи — хонин ажалай орн ...Энэ жэлдэ тэрэ республикын хон ...шод зуун ехэ хонин бүриһөо зу ...найман хурьга абаа. Ехэл илалт ...Эдэ бүгэдые һайн дуулаһан, уни ...һан Вера басаганай бишыхан дэбт ...соо нилээд олон тэмдэглэл аржыт ...бэшээтэй. Жэшээлхэдэ, хонишо ...бүхэн ветеринар, зоотехник, эко ...мист байха ёһотой. Хонин ажал х ...рюусалгаар ехэ. Теэд зарим газарт ...холо ошоод ялайб, манайшье со ...хоздо иимэ үшар үзэгдэдэг: дайра ...даһан лэ хуниие хонишоноор томи ...дог. Тэдэнэйнь заримашуул арт ...тамни намнаад, хонёо хаагаад. ...дэн хоногоор зайшаха. Трактор, м ...шиныи түсхай үнэмшэлгэтэй х ...техникэдэ һуудаг. Харин, хонишо ...болохо эрхэ гэжэ бии гү? Һанаад уз ...хэдэ, (Вера удаан болоно) хонишо ...дой түсхай һургуули бии болго ...байгаа.

Бүхы энэ һанал, бодолоо Э ...оронойнгоо залуу, түрүү хонишодто ...хубаалгахяа, зүбшэхээ Вера ба ...саган Фрунзе нинидэжэ ябана. Сам ...лёдой далн доогуур үндэр халануу ...дай ороондо Мүнгэдэй тала, Худа ...гол үнгэрхэгэл гэнэ. Хүн зоной на ...далда хүртэһэн, аймсоведэй депута ...коммунист Вера Жамсуева шэн ...зэмда, шэнэ илалта, амжалтын марш ...рудаар нинидэжэ ябана.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ХҮГЖЭЛТЫМНАЙ ЗАМ ҮРГЭН

Районоймнай промышленность гол түлэб дайнай һүүлшын жэлнүүдтэ хурдан түргэнөөр хүгжэжэ эхилһэн түүхэтэй. Шэнжэлэн хараа һаа, табяад онуудта, тэрэнэй хойшонхи үе сагта горитой ехээр шэнэдхэн хубилаа.

Табяад онуудта промышленностиимнай гол шэглэл ой модоной налбари байһан юм. Тэрэ үедэ аймагай газар дайдада Хандагатайн, Шулуутайн, Горхоной, Эрын, Черемуховска, Ардасаанай леспромхозууд, модо хөөрөдэдэг, болбосоруулдаг Онохойн модоной комбинат худэлдэг, Үнэгэтэйн үрэ жэмэстэ завод овощой үрэ жэмэсэй консервэ, ондоошье эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлдэдэг һэн. Урда жэлнүүдтэ модоной ехээр отологдодог байһан дээрэһээ табяад онуудай эхиндэ леспромхозуудай тоо үсөөрүүлэгдээ. Эрын, Черемуховска леспромхозууд хаагдаһан, Ардасаанай леспромхоз ондоо тээшэ эөөгдэһэн юм.

Харин энэл үедэ промышленностиин ондоо һалбари бии болоно, хүгжэжэ эхилээ. Ой модоной промышленностиин шэнжэ шанар ондоо болоо. Элхиин автозаһабарилгын, Шэнэ-Бэрээнэй трактор заһабарилгын заводууд, «Татарский ключ» гэдэг карьероуправлени байгуулагдаба. Промышленна, мүн ондоошье барилга эрхилдэг Бүряадай барилгын управлениин 10-дахи СМУ манай аймаг дотор һуурижаа. Ой модоной предприятинууд танигдашагүй ехээр хубилан хүгжөө. Гар хюрөо, мори унаа, газогенераторна автомашинануд шэнэ, хүсэ ехэтэй техникээр һэлгэгдэбэ. ТДТ-60, ТДТ-75 тракторнууд, бензинээр худэлдэг «Дружба» хюрөо, модо шэрэдэг МАЗ, ЗИЛ автомашинануд болон ондоо техникэ модо бэлэдхэлгэ, шэрэлгэ дээрэ хэрэглэгдэнэ. Леспромхозуудай доодо складуудай ажал оньһожоруулагдажа, автомат аргаар хангагдажа байна.

Мүнөө худэлжэ байһан ой модоной предприятинууд урданайхиһаа һураггүй ехэ модо бэлэдхэдэг, болбосоруулдаг болоо. Хандагатайн леспромхоз республикымнай түрүү предприяти гэжэ суурхаһаар үниинэй. Эндэхи модошод жэл бүри түсэбшөө гадуур ехэ модо бэлдэжэ, ехэ орондоо бэлэглэнэ. Леспромхоздо автомат аргаар худэлдэг шала хюрөөдэлгын цех ашаглалгада туршаагдаа. Иимэ цех орон доторнай түрүүшыхеэ эндэ баригдаһан юм. Онохойн комбинат модо болбосоруулдаг, олон янзын продукци бүтээдэг томо предприяти болонхой. Модо, шала хюрөөдэлгын, хайрсагуудые хэдэг цехүүдээ гадна, гэр байрын детальнуудые, бүхэли гэр бүтээдэг цехүүд байгуулагдаа.

Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй завод үргэдхэгдэһэн байна. Энээнэй ашаар ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болоо.

Загарай—республикымнай хүгжэнги промышленностьтай аймагуудай нэгэн. Шэнэ табан жэлнүүдэй үедэ арадай ажахы горитой ехээр хүгжөогдэхэ, ниитын үйлэдбэри үргэдхэгдэхэ юм. Нэгэ миллион кубометрһээ үлүү ехэ модон, хэдэн мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, гэр байрын детальнууд, доломит, перлит, известняк, жэмэсэй консервэ гэхэ мэтэ продукци энэ жэлдэ үйлэдбэрилэгдэхэ. Гадна заһабарилгын предприятинууд үргэдхэгдэжэ, олон трактор, автомашина заһабарилагдаха юм. Мүн барилга үргэн далайсатайгаар эрхилэгдэхэ.

Аймагай промышленность олон һалбаритай. Һалбари бүхэн улам саашаа хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Ой модоной промышленность абаад үзээе. Арадай ажахын энэ һалбари манай аймагай эрхэ байдалда гол шухала юм. 1966—1970 онуудта модо хюрөөдэхэ дааба-рнин зарим тэды бага болобошье, модо болбосоруулга улам үргэдхэгдэхэ. Хандагатайн, Шулуутайн, Горхоной леспромхозуудта, Онохойн модоной комбинадта ехэ модон болбосоруулагдаха юм. Шэнэ барилгануудта, предприяти, колхоз, совхозуудта эльгээгдэхэһээ гадна, хилын саана ехэ хэмжээнэй модон эльгээгдэхээр хараалагдана. Модо хюрөөдэлгэ ба болбосоруулгаһаа үлэгдэл, хаядаһан гарадаг. Энээнһээ урда тэрэ миин һаладаг гү, али холын газарта эльгээгдэдэг байгаа һаа, мүнөө аймаг доторoо хэрэглэгдэжэ эхилээ.

Табан жэлэй туршада модо хюрөөдэлгэ 10 процентээр, хайрсагуудые хэлгэ 7 процентээр, шала хюрөөдэлгэ 10 процентээр дээшэлхэ юм. Онохойн модоной комбинадта стандартна гэр бүтээлгэ 3,3 дахин ехэ болохо. Модоной үлэгдэл, хибдэһэн, зомгооһон хэрэглэгдэхэ. Тэрэниие хэрэглэжэ, хабтагай болгохо цех эндэ баригдажа ехилээ. Жэлдээ 35 мянган кубометр плитануудые бүтээхэ энэ цех 1969 ондо ашаглалгада туршаагдаха. Гадна гидролизно дрожжо хэхэ цех табан жэлэй туршада баригдаха юм. Тэрэ цех модо хюрөөдэлгын хаядаһа болбосоруулжа, худөө ажахыда шухала хэрэгтэй продукци үгэхэ.

Урда жэлнүүдтэ манай аймаг дотор ехэ модон хюрөөдэгдэжэ, ондоо тээшэ эльгээгдэдэг байгаа. Тиимэһээ модо бэлэдхэхэ тиимэ элбэг газар хороо. Энэ ушарһаа табан жэлэй туршада модо хюрөөдэлгэ зарим тэды бага болохоор багсаагдана. Хэрбээ 1966 ондо аймаг дотор нэгэ миллионһоо үлүүтэй кубометр модон хюрөөдэгдэдэг байбал, 1970 ондо 400—500 мянган кубометр бэлдэгдэхэ. Түсэбөөр хараалагдаһан үшөө 700—800 мянган кубометр модон ондоо аймагуудай, тусхайлбал, Хорнин, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Шэтын областиин, мүн ондоо тээхи газар дээрэ хюрөөдэгдэхэ. Тиихын тула Хандагатайн леспромхоз Хорнин аймагай ой тайгаһаа модо шэрэхэ түмэр зам барижа байна. Тус леспромхоз 1970 ондо аймаг дотор 270 мянган кубометр модо бэлдэхэ түсэбтэй. Шулуутайн леспромхоз Бэшүүрэй ой тайга соо 320 мянган кубометр модо бэлдэхэ.

Ой модоной промышленность жэл ерэхэ бүри хүгжэжэ, шэнэ техникээр зэбсэглэгдэжэ байна. Шэнэ техникэ ашаглаһанай ашаар модо бэлэдхэлэй, модо болбосоруулгын технологи нарижуулан һайжаруулагдана. Модо ашаха хүсэ ехэтэй крануд хэрэглэгдэдэг болоо. Шулуутайн леспромхоз энэ жэлдэ шэнэ технологи хэрэглэжэ эхилээ. Кабельна кранай хүсэ шадалаар модые ута зандань түмэр замай платформодо ашажа, хэрэглэгшэдтэнь эльгээнэ. Иимэ аргаар хэдэн зуугаад кубометр модон Бүряадай модоной, мебелиин комбинадта хүргэгдэһэн байна. Саашадаа энэ шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. 1970 он болотор жэлдээ 200 мянган кубометр модон эльгээгдэжэ байха юм.

Элхиин авто-заһабарилгын, Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводуудай үйлэдбэриин хүсэн үргэдхэгдэнэ. Элхиин заводой үйлэдбэриин хүсэнэй хараалагдаһан проектын хэмжээндэ хүргэгдэхэдэ, тэрэ жэлдээ 4 миллион түхэриг эй продукци бүтээдэг болохо гү, али продукци үйлэдбэрилгэ 1965 онойхитой сасуулхада 2,1 дахин ехэ болохоор хараалагдана. Шэнэ-Бэрээнэй механическа завод нилээд ехээр хүгжэхэ. Автомашина заһабарилха шэнэ корпус, котельнэ, водопровод, канализаци, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэ энэ жэлдэ баригдажа дүүргэгдээд, ашаглалгада туршаагдаха юм. Хуушарһан детальнуудые сэбэрлэн шэнэдхэхэ томо цех 1968 онһоо баригдажа эхилхэнь.

Горнорудна промышленность түргэнөөр хүгжөөхэ арга боломжо аймаг дотор бии. Татарский ключ гэжэ карьероуправлениин предприятинууд хэдэн янзын продукци туршаадаг. Химическэ промышленностьда хэрэглэгдэдэг известняк, мүн доломит малтан абаха түсэб дээшэлүүлэгдээ. Карьероуправлени 1965 ондо нэгэ миллион 700 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилдэг байбал, табан жэлэй һүүлшын түхэригөө үлүүтэй продукци үйлэдбэрилдэг болохо юм. Шулуу бутаруулха, илгаха Билюутын фабрика 1968 ондо барижа эхилхээр түсэблэгдэнхэй. Доломит бутаруулан илгаха фабрика Загарай тосхондо, жэлдээ 1,5—2 миллион хирпичэ галдаха Грязнухын хирпичэсын завод бариха тухай асуудал шиидхэгдэжэ байна.

Эдеэ хоолой промышленность, транспорт, барилга ехээр хүгжөөгдэхэ. Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй завод шэнэ техникээр хангагдаха, үргэдхэн хубилагдаха. Тиихэдээ тэрэнэй хүсэн 20 процентээр дээшэлхэ байна. Түмэр зам электрификацилха талаар энэ табан жэлэй туршада горитой алхам хэгдэжэ эхилээ. Манай аймагаар гарадаг түмэр зам 1968 ондо электрын элшэ хүсөөр хангагдажа, хүсэ ехэтэй локомотивуудай хуутайлан гараха сагынь дүтэлбэ. Автомобильна транспорт арадай ажахыдамнай мүн лэ ехэ һуури эзэлнэ. Промышленностиин һалбари бүхэнэй, худөө ажахын хүгжэхэтэй хамта автомашинаар ашаа шэрэлгэ үргэдхэгдэжэ, табан жэлэй хугасаада 1,3—1,4 дахинаар ургаха. Улаан-Удэһээ манай аймаг соогуур гараад. Хэжэнгэ тээшэ шэглэһэн харгы бүхыдөө асфальтаар хушагдаха юм.

Промышленностиин хүгжэхэтэй хамта культурно-гэгээрэлэй, медицинскэ, ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха предприятинууд олоор баригдаха. Онохой, Элхи, Загарай, Шулуутай, Шэнэ-Хүрбэ, Шэнэ-Бэрээн, Ташалан тосхонуудта шэнэ һургуулинууд баригдажа, ашаглалгада туршаагдаха. Гадна найман жэлэй нэгэ һургуули Шабур тосхондо, эхин һуралсалай дүрбэн һургуули, Загарайн үхибүүдэй комбинат, Онохойн үхибүүдэй ясли-саад. Үнэгэтэйн үхибүүдэй саад баригдаха. Арад зоной ургажа байгаа культурна эрилтэ хангаха, эмхи зургаануудые байгуулха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана.

Табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан гол барилгануудые нэрлэхэдэ иимэ. Энэмнай заатагүй баригдаха, бэелүүлэгдэхэ түсэбтэй ажал. Энээнһээ гадна, ажахын һалбари хүгжөөхэ. Шэнэ амжалта туйлаха арга боломжо предприяти, организаци бүхэндэ бии. Тэдэнэй эдэ арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглээ һаа, хамтымнай үйлэдбэриин үрэ дүн бүри һайжаруулагдаха байна.

Аймаг дотор бүхыдэнь абажа үзэгдэнэ. Элхиин авто-заһабарилгын, Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводуудай үйлэдбэриин хүсэн үргэдхэгдэнэ.

Аймаг дотор бүхыдэнь абажа харааһаа, үйлэдбэриин хэмжээн 1,25 дахин, ажалай бүтээсэ 25—30 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ гэжэ багсаагдана. Аймагай ажалшад ниитынгээ үйлэдбэри ашаг ехэтэй болгохо, технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулжа, үйлэдбэриин шухала асуудал шиидхэжэ байна.

Түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда орохо бэлэдхэл хаа хаанагүй хэгдэжэ байнхай. Энэ бэлэдхэл худэлмэриин табан үдэртэй, амаралтын хоёр үдэртэй недэлидэ орохо гуримтай нягта холбоотойгоор ябуулагдана. Аймагай хэдэн предприяти, тусхайлбал, Шулуутайн леспромхоз, Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй заводой коллективууд недели соо табан үдэрынь ажаллаад, хоёр үдэрынь амардаг болоо. Ажалай шэнэ гуримай предприятида болон худэлмэришэдтэ аша туһатай, булюу һайн байһаниинь элирүүлэгдээ. Табан үдэрынь ажалладаг предприятинуудай түрүүшын үрэ дүн һайн. Шэнэ гуримаар ажаллаһан коллективууд июнь һарада графигаа үдэр бүхэндэ уридшалан дүүргэжэ ябаа. Шулуутайн леспромхоз бүхэли недели соогоо таһалгаряагүйгөөр худэлнэ. Худэлмэришэдынь ээлжээгээр, эртээнһээ хараалагдаһан графигай ёһоор амардаг.

Районой предприяти, организацинууд гол түлэб июль һараһаа недэлидээ табан үдэрынь ажаллаад, хоёр үдэрынь амардаг болохо юм. Тиихэтэй хамта түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда орохо бэлэдхэл нарин нягтаар хэгдэнэ. Мүнөө бүхы предприятинуудай ажахын, финансова байдалынь шэнжэлэгдээ, технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаха арга боломжонь тодорхойлогдоо. Предприятинуудай олонхи цех, участогууд ажахын тоосоондо оруулагдаһан байна. Үйлэдбэриин гол фоннууд элирүүлэгдэжэ, тэдэниие ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ хэмжээн хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Тобшолон хэлэхэдэ, аймагай бүхы предприятинууд түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда орохо бэлэдхэл эмхитэй һайнаар ябуулжа байна.

Партиин, правительствын хараалһан эдэ хэмжээнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ, совет засагай 50 жэлэй ойдо ажалай бэлэг бариха гээшэ аймагай ажалшадай нэрэ хүндэ болонхой. Табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

Л. МАРТЫНОВ,
Партиин Загарайн райкомой промышленно-транспортна таһагые даагшэ.

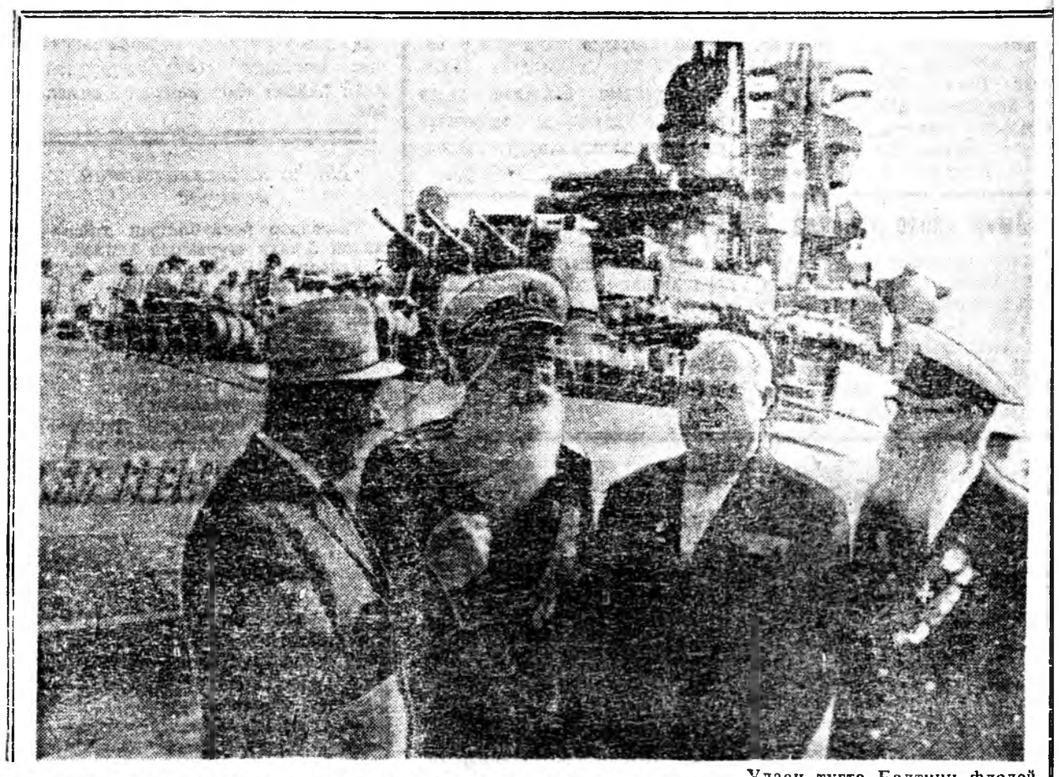

Улаан тугта Балтиин флодой революционно ба дайншалхы алдарай газарнуудаар «Октябриин революци» гэжэ крейсер агитаяншалгада гаранхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наада таладань (зуун гарһаа) агитаяншалгада хабаадагшад Центробалтиин түрүүлэгшэ байһан Н. Измайлов, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагша, запасай нэгэдэхи рангын капитан Г. Бутаков, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнуудта хабаадагша, запасай нэгэдэхи рангын капитан П. Петров, Агууехэ Октябриин социалис революциндэ хабаадагша А. Виноградский.

ТАСС-эй фотохроника.

ЭРДЭМ ДЭЛГЭРҮҮЛЭГШЭДЭЙ СУГЛААН

Политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлдэг «Знани» бүлгэмэй Буряадтахи отделениин аймагуудай эмхинүүдэй правлениинүүдэй түрүүлэгшэнэр, секретарьнарай суглаан һаяхан болобо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй баталан абаһан Тезисүүдые арад зондо тайлбарилан ойлгуулха тухай асуудал энэ суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээ.

Россин Федерациин «Знани» бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй Науканууудай Академиин гэшүүн-корреспондент, Москвагай авиационно институтдай ректор И. Ф. Образцов, философиин эрдэмэй доктор, Москвагай гүрэнэй университедэй профессор Д. Ф. Козлов, КПСС-эй обкомой секретарь Д-Н. Ратнаев, Түүхын эрдэмэй кандидат А. И. Барменков, философиин эрдэмэй кандидат Л. И. Соколова гэгшэд энэ суглаанда байлсаа.

Арад зоной дунда ябуулдаг үзэл сурталай худэлмэриин удха шанар, онол арга яажа һайжаруулхаб гэжэ суглаанда хабаадагшад хөөрэлдэһэн, зүбшэһэн байна.

Москвагай уласхоорондын V кинофестиваль.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фестивалиин жюрин гэшүүн Алексей Баталов (зүүн гарһаа) Югославиин делегациин гэшүүдтэй хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохроникo.

ТАСС-ай МЭДУУЛГЭ

ФРГ-дэ милитарис болон демократида харша шэнжэтэй бэлэдхэлнүүдэй улам саашадаа ехээр хэгдэлэг боложо байһанда Советскэ Союз болон эб найрамдалда дуратай бусад оронуудта һанаагаа зободог боложо байна.

Хэдэ хэдэн онсо хуулинууд гэдэг Баруун Германиин бундестагай хаража үзэлгэдэ табигдаа. Эдэ хуулинууд бүри Аденауэрай байха үедэ зохёогдожо эхилээд, Эрхардын кабинедээр үргэлжэлүүлэгдэһэн байна. КПГ-е, мүн бусад хэдэн түрүү үзэл баримталдаг организациннуудые хорилго ба даралга демократида харша хараа шугамай бэелүүлэгдэдэгые харуулна. Эдэ онсо хуулинууд хадаа тус хараа шугамые ёһотоор лэ үргэлжэлүүлһэн ябадал болоно. Эдэ хуулинуудай удхань ямар бэ гэхэдэ, федеральна правительствада ехэ эрхэ түлөөлэлгэ олгогдоно. Тиин правительство хадаа өөрынгөө хэтэрмэ үһэрюу зорилгонуудые бэелүүлхын тулада ямаршье үедэ орон доторoо онсо байдал соносхожо, хүн зоной юрын эрхэнүүдые хаһаад, гүйсэдхэхы ба хуули гаргалгын засагые бүрин хүсэлөөр өөрынгөө гарта абажа шадаха байна. Бүхы онсо эрхэнүүдһээ парламент хаһагдаха, үнэндөө али бүхы хуули гаргалгынгаа ажал ябуулгые болюулха гэжэ эртээнһээ түсэблэн хараалагдаһан байна. Энэ хадаа сэрэгэй болон федеральна гражданска засагаархидай һаадгүйгөөр ябуулга хэжэ, зоргоороо аашалалдаха, хуули бусын ааша гаргаха арга олгохо ёһотой байна. Онсо хуули хадаа орон дотор илангаяа хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй нийтын организациннуд бологшо профсоюзуд тушаа хизааралнагүй шэрүүн шангаар эзэрхэхэ арга монополиннуудта олгоно, зонхилхы бүлэгүүдэй политикада нүлөө үзүүлхэ, энэ политикада эсэргүүсэхэ али бүхы арга боломжыень Баруун Германиин хүн зонһоо хаһана.

Амгалан сагта бүгэдэ ниитээрээ уялгата ажал хэхэ гурим тогтоохо, забастовконуудые хорихо, өөһэдынгөө дураар мэргэжэлээ һэлгэхэ гу, али хүдэлмэриингөө газар һэлгэхэ эрхэ хизаарлаха, эрхэтэдэй бэшэг абалсалгын хойноһоо нюусаар хиналта хэхэ, сүүдэй органуудай шиидхэбэригүйгөөр арестнүүдые хэхэ гэхэ мэтын эрхэ эдэ хуулинууд ФРГ-гэй правительствада олгохо юм. Политическэ организациннуудай гэшүүд байһан ГДР-эй эрхэтэлтэй холбоо байгуулһанай түлөө шанга хэһээлтэ тогтоогдохо. ФРГ-гэй эрхэтэдэй һанамжала сэхэ руунь хэлэхэ ябадал, бусад эрхэ хизааралгдаха байна.

Онсо хуулинуудай милитарис шэнжэтэй байһаниинь үнэндөө далдалан нюугданагүй. 1965 ондо абтаһан «юрын» онсо хуулинууд гэдэгэй ёһоор хахад миллион тоото бундесвертэ нэмэлтэ болгон, амгалан үедэ сэрэгэй шэнжэтэй «гражданска оборонын корпусуудые» байгуулха гэжэ хараалагдаһан байха юм. Экономикын талаар, транспорт дээрэ, мүн ондоо тээшье баалалтын ёһоор зохихо гурим тогтоохо эрхэ түлөөлэлгэ мүн лэ эдэ хуулинуудаар правительствада олгогдоно.

Орон дотор сэрэгэй-полицейскэ диктатура байгуулха эрхэ байдал хангаха гэжэ байһые мүнөө баталан абтаал байһан, мүн бэлэдхэгдэжэ байһан онсо хуулинуудай удха эли тодоор харуулжа үгэнэ. Бонной авантюрис, үһөө нэхэхэ хараа шэглэлдэ эсэргүүсэлтые эрхэ сулөөгүй болгохо, мүн зоргоной ааша гаргалгын оршон байдалда дарахые хүсэгшэдтэ эдэ хуулинууд хэрэгтэй болоһон байна. Энэ талаар ФРГ-гэй засагаархид хадаа 1933—1939 онуудта Гитлерэй хэрэглэһэн онол арганнуудые тэрэ хэбээрнь дабтана, мүн тиихэ үеынхи шэнгеэр милитаризацилгын үргэн ехэ программа хараалагдана, дайнда экономическа, юридическэ ба психологическа талаар бэлэдхэлгэ дам дам саашалаа үргэдхэгдэнэ. Гитлеризмын зэрлиг заншалнуудай ёһоор энэ программа бэелүүлхые эрмэлзэлэг хүсэнүүд орон дотор бии гэжэ зонхилхы лагерьтань национализ эрмэлзэлгын улам ехээр гаралаг, фашис үзэл элитээр баримталдаг уршагта национально-демократическа партиин, мүн бусад нэгэдэлнүүд болон организациннуудай бии болоод, бэхижэжэ байһан ушар харуулна.

Онсо хуулинуудые гаргахын түлөө түлөөлэгшэдэйнь правительствада үгэ хэлэдэг, ХДС—ХСС-эй хүтэлбэрилэгшэлтэй хамта эдэ хуулинуудые бундестагта баталуулжа байһан Германиин социал-демократическа партиг ФРГ-гэй хүдэлмэришэн ангиин үмэнэ, мүн бүхы хүн зоной үмэнэ хүндэ хүшэр харюусалга бэедээ даажа абана гээшэ. Тиигэжэ СДПГ-эй ударидагшад урдань тохёолдоһон шэнгеэр милитаризм болон нацизмда харгы зам сэбэрлэжэ үгэнэ. Социал-демократическа партиг өөрөө, тэрэнэй жиирэй гэшүүд, профсоюзуд болон хүдэлмэришэдэй организациннуд монополиннуудай диктатураһаа түрүүлжэ хохидогшодой нэгэниинь боложо шалаха байна бшуу.

ФРГ-гэй зонхилхы этэгээдүүдэй соносходог ба хамгаалдаг уг зорилго һайн мэдээжэ юм. Энэнь—дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүнгүүдые хубилгаха, ядерна зэбсэгтэй болохо, Европын зүүн хуби руу, хамагай түрүүндэ Германиин социалис гүрэн бологшо Германиин Демократическа республика руу добтолхо ябадал болоно. Онсо хуулинуудые баталан абаха ябадал эдэ зорилгонуудтань туһалха зэргэтэй болоно. Онсо хуулинууд хадаа Германиин Демократическа Республикатай, тэрэшэлэн бусад социалис гүрэнүүдтэй Баруун Германиин харилсаагаа заһаруулха замда шэнэ һаад хаалта боложо үгэнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэнһээ юун эли боложо үгэнэб гэхэдэ, мүнөө ФРГ-гэй газар дээрэ байһан США, Англи болон Франциин сэрэгэй засагаархидай түсгаар эрхэ түлөөлэлгые болюулха, тиигэжэ Баруун гүрэнүүдһээ ФРГ-гэй сэрэгэй-политическэ талаар цуллыдаигы байлгые усадхаха эрмэлзэлгээр лэ онсо хуулинууд баталан абтаа гэжэ Баруун Германиин политигууд шал худалаар баталан хэлэдэг байна. Үнэндөө онсо хуулинууд ороннние гүргэнөөр милитаризацилха юридическэ үндэһэ һуури байгуулна, энэнь Пентагоной һанаашалгатай хүсэлөөр тааралдалаг. НАТО-гой командовани нёлондо жэлэй эсэгэ ФРГ-гэй газар дээрэ сэрэгэй маневр үнгэргэхэдөө, онсо хуулинууды условноор бэелүүлхэ оршон байдал бии болгоһон байгаа. Энэ хадаа американ генералнуудаг эдэ хуулинуудые өөһэдынгөө зэбсэг, сэрэгэй юрэнхы түсэблэлгын шухала хуби болгон хүлеэн абаһан байгаа гэжэ эли тодоор харуулжа үгэнэ.

Үһөө нэхэхые эрмэлзэдэг, милитарис хүсэнүүдэй орон дотор ябуулга хэхэ бүрин арга олгохо онсо хуулинуудай ороной ерээдүйдэ ямар ехэ хүндэ хүшэр хойшолонтой байхыень Баруун Германиин хүн зон улам бүри тодоор ойлгодог боложо байна. Үргэн олон ажалшад, тэдэнэй профессиональна организациннуд, тэрэ тоодо орон доторхи металлистнуудай тон томо профсоюз, интеллигенциин элитэ түлөөлэгшэд, залуушуулай нэгэдэлнүүд эдэ хуулинуудта эсэргүү ябуулганнуудые хэнэ. Һэргылэн түбэгшөөдэг, буруушаалга хэдэг ябадал ФРГ-гэй хүршэ ороннуудта улам ехээр гаралаг боложо байнхай.

Үнгэрһэн һаяын сагай хүндэ хүшэр һургаалнуудые һанажа ябадаг Европын арадууд ФРГ-лэ онсо хуулинууд — дай хэхэ зорилготой хуулинууд «абтаха ёһогүй» гэжэ эрид шангаар хэлэхэ эрхэтэй байна. Эдэ бүхы хуулинууд, хамагай түрүүндэ мүнөө түсэблэгдэжэ байһан «Конституциие хубилгаха тухай хуули» Потсдамска хэлсээнүүдэй гол дүримүүлтэ, тэрэ тоодо милитаризацида болон түрэнэй засагые улүүсэ ехээр централизацилгда эсэргүүгээр зорюулагдаһан дүримүүлтэ, нацизмые зайсуулха, Германиин гражданинуудай гол демократическа эрхэ сүлөө һэргээхэ ябадалда тон харша байна.

ФРГ-лэ онсо хуулинуудые баталан абаха түсэбүүдэй зохёогдожо байһантай дашарамдуулан уришалан һэргылүүлхэ шухала гэжэ Советскэ Союзай хүтэлбэрилхы тушаалтад тооложо. Потсдамска хэлсээнүүдые хэрэгсээнгүйгөөр ФРГ-лэ баталан абтаһан ямаршье шиидхэбэринүүд, улаасхоорондын гуримай ёһоор, ФРГ-лэ даалгагдаһан уялгануудһаа Германитай амгалан ёһоной гуримшуулгын хэгдэхэ хүрэтэр ФРГ-е сүлөөлжэ шадахагүй гэжэ Советскэ Союз тоолодог байгаа, саашадаашье тоолохо. Европын арадуудай амгалан тайбан, аюулгүй байдалда Баруун Германиин милитаризмын болон үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдэй халдан орожо шадахагүй, эб найрамдалда болон хүн түрэлтэндэ эсэргүү шэнэ гэмтэ ябуулганнуудые хэхэ замда орожо шадахагүй байхын тулада бүхы шухала юумэнүүдые хэхээр Советскэ Союз, мүн эб найрамдалда дуратай бусад оронуд хүсэд шиидэнги байна гэжэ ФРГ-гэй правительство. Потсдамска хэлсээнүүдые сахингүй гаралгыень урмашуулдаг баруун гүрэнүүд ойлгожо абаха ёһотой.

КОММУНИСТ, ИНЖЕНЕР, ГЕРОЙ

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

Улаан-Удын авиационно заводой хуушанай хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд заводойнгоо парторг, инженер-электрик байһан Дарма Жанаевич Жанаевые мүнөөшье мартаагүй байһан зандаа. 1938 ондо Москвагай электрификациин институдай хүдэлмэришэдэй факультет дүүргэнэйнгээ һүүлээр тэрэ тус заводто хүдэлхэеэ ерэһэн юм. Хорёод оной комсомол, 1925 онһоо партиин гэшүүн Дарма Жанаев коллективтээ түргэн танидсажа, заводтоо ехэхэн хүндэтэй болоһон. Хоридоошье байхадаа баһал тиимэ хүндэтэй хүн ябаһан. Аймагтаа пионерэй дружиные толгойлдог эдэбхитэй комсомолец байһан юм. Тэрэ үедэ авиационно заводто дээдэ эрдэмтэй инженер хүн хомор байгаа. Дарма Жанаевич промышленна үйлэдбэриин бүхы асуудалнуудта хамааралсан, өөрынгөө шадабари, дүй дүршэл залуу мэргэжэлтэдтэ заажа үгэдэг байба. 2-дохи соцгородой 107-дохи гэртэ ажаһуудаг тэрэнэй байрада үдэшэ орой болотор шэмээн таһардаггүй һэн гэхэ. Тэндэ ехын арсалдаан гарадаг, шэнэ проект тухай һанамжа түрэдэг, шухала дурадхал зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа. Хүнүүд шэнэ юумэ һанамжалгада хамаг бодолоо хандуулдаг байба. Тэрэниие коммунист Жанаев толгойлжо байһан.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхиндэ тэрэ фронт эльгээхэ эрилтэ табяа. Тэрэнэй гуйлта удангүй хангагдажа, лейтенант Д. Ж. Жанаев фронт ошожо, 26-дахи гвардейскэ стрелково дивизиин тусхай 107-дохи сапёрно батальоной командир болгогдоо. Тэрэ дивизи Московско ба Смоленскэ областнуудай газар дайдые дайсадһаа сүлөөлһэн алдартай.

Тэрэ анха түрүүн дайнда ороходоо 129-дэхи гвардейскэ стрелково дивизиин оборонодо байһан газарта Валухово тосхонһоо урдахануурхи уһанай гарса дээрэ табигдаһан минэ аюулгүй болгоо. Дайсанай обороноһоо энэ гарасын холо бэшэ байһаниие Жанаев һайса мэдэжэ ябаа. Гэбэшье тэрэ аюул өөрыень ба мүн солдадуудыень заашье айлгаагүй. Взводтойгоо хамта тэрэ газарта табигдаһан хэдэн арбаад минэ тэнэрхыень болюулхадаа нэгэшье хүнэй гарзагүйгөөр гараһан байна. Табигдаһан зорилго бултыень мэдэжэ абаа. Гэрэл үгэнэн ракетэшье, пулемёдоор буудаһан һомонь тэдэниие тунхарюулаагүй. Жанаев хабарай хүйтэн уһан соо бэлхүүһэсэгэгэ орошоод, дайшалхы энэ зорилго бэелүүлгые хүтэлбэрилбэ. Эрэлхэг зоригто энэ хэрэгэйнгээ түлөө Д. Ж. Жанаев 1942 оной июниин 30-да «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаһан байха юм.

Лейтенант Жанаевай эрэлхэг зоригтой хүн байһаниинь командованидаа мэдэгдээ. Саашадаа мотострелково 23-дахи Васильевска Улаан тугта гвардейскэ бригадын инженернэ албанай начальнигаар тэрэ томилогдоһон байна. Тэрэнэй үбсүүндэ Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай I ба II шатын, мүн дайшалхы Улаан тугай орденууд толороо.

Д. Ж. Жанаевай инженернэ бэлиг шадабари тон харюусалгатай, дайшалхы зорилгонуудые дүүргэлгэдэ туһалһан байха юм.

23-дахи мотострелково гвардейскэ бригадын командир, гвардиин полковник Головачев капитан Д. Ж. Жанаевые 1945 оной январиин 30-да Ленинэй орденой шагналда табихадаа иигэжэ бэшэһэн байна: «Капитан Жанаевай хүтэлбэрилдэг инженернэ подразделени гол мүрэниие гаталалгын үедэ үнэн щударгыгаар хүдэлөө. Тэрэнь капитан Жанаевай гон ехэ габьяа, тэрэнэй ами бэеэ хайрлангүй ябаһан баатаршалга болоно».

Һанаамгай, мэдэрэл шадабари ехэтэй, зоримгой, бэлигтэй инженер байһанайнь түлөө, даажа ябагшадтаа анхаралтайгаар хандадаг байһанайнь түлөө бригадынхидынь тэрэниие хүндэлдэг байһан. Жанаевайхидай хэды шухала дайшалхы даалгабари дүүргэһыень тооложо бэрхэтэй. Тэдэ бүхы ябуулгань тон бэрхэшээлтэй байлалда дүүргэгдэһэн байха. Часть ямар гол мүрэниие гаталха болоходоо гэрэниие Жанаевай хүтэлбэрилхэ байһанда найдадаг байгаа. Тэрэнь хэзээдэшье тон бодолтой һайнаар, ажуулгүйгөөр дүүргэгдэдэг байһан. Тэдэ даабари дүүргэхын тулада бригадын инженер, гвардиин капитан Дарма Жанаев түрүүшын эшелон ябаган сэрэгтэй хамта хамагай урда ябалсадаг байба.

Дайн дүүрэхэ ойртобо.

Шпее голые гаталһанайгаа удаа 3-дахи гвардейскэ танкова армиг 1945 оной апрелиин 22-ой үглөөгүүр Цоссен, Тельт шэглэн барижа, дабтолго хэхэдээ, Тельтын канал туласа армиин гол хүсэн ерэһэн байха юм. Гэбэшье Верлиниие хүреэлүүлжэ баригдаһан хамгаалгын хаалта бүхөөр хэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ каналые ябуулга гаталха бэрхэтэй байба.

Тельтын каналай эрье бетоноор бэхижүүлэгдэһэн дээрэһээнь, бүхы сэрэгшэдэй, илангаяа танкнуудай дабшалтада һаатабари хэһэн байна. Каналай уһан 40—50 метр үргэнтэй, 3 метр гүнзэгытэй байгаа бшуу.

Коммунист капитан Д. Ж. Жанаевай хүтэлбэрилдэг инженерно-саперно тэрэ рото 23-дахи Улаан тугта Васильевска мотострелково бригадын инженернэ албанайхидые толгойлон, частиингаа каналые гаталхаһаа эхилээд, эсэстэнь хүрэтэр ходоодоо түрүү зэргэдэ ябалсаһан байна. Тиихэдээ дайсанай зугһөө хэгдэһэн шанга буудалга доро ябажа, өөһэдынгөө сэрэгшэдэй фашистнарай эзэлһэн эрьедэ гаралгые хангаһан байха юм. Каналые гаталан сасуугаа капитан Жанаев саперуудтайгаа хамтэ мотострелково бригадынгаа болон артеллериин саашадаа дабшаха харгы сэбэрлэн, минэнүүдые аюулгүй болгожо эхилһэн байна. Тиихэ үедөө Д. Ж. Жанаев хүндөөр шархашоо. Гэбэшье саперуудаа хүтэлбэрилгые үргэлжэлүүлһээр байба. Иимэ баатаршалга урда тээнь ондоошье гол мүрэнүүдые гаталалгада харуулһан байгаа. Тиигэжэ капитан Жанаев Советскэ Союзай Геройн нэрэдэ наһа барахан хойноо хүртэбэ.

1945 оной апрелиин 25-да, Илалтын үдэр хүрэтэр ябажа шадангүй, тэрэ хүндөөр шархатаһанһаа боложо, баатарай үхэлөөр уналаан байха юм.

Буряад арад баатар хүбүүнэйнгээ дурасхаалые арюун нангинаар мүнхэлнэ. Улаан-Үдэ городой, Хори тосхоной гудамжануудай нэгэн, мүн Пионернүүдэй байшан тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэнхэй. Авиационно заводой хүдэлмэришэд эндэһээ дайнда ошоһон, парторг байһан Д. Жанаевай нэрые коллективэйнгээ хүдэлмэришэдэй дансада хэтэ мүнхэдөө оруулан бэшэбэ.

Е. КРИЧЕНИВКЕР.

Улаан-Удын пивын заводой коллектив ойн жэлэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб тус заводойхид үлүүлэн дүүргээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лабораториие даагша Е. Д. Ефремова, лабораторин хүдэлмэрилэгшэ Э. В. Суворова гэгшэд гаргагдаһан пивын шанар шалгажа байна.

А. ИВАНОВАГАЙ фото.

ШЭНЭ НОМ

СҮХЭ-БААТАРТАЙ УУЛЗАГШАД ХӨӨРЭНЭ

«Тэдэнэр Сүхэ-Баатартай уулзаа һэн» гэһэн гаршагтай жаахан брошюра һаяшаг Буряадай номой хэблэлһээ гаража, наймаанда табигдаба. Тус ном зааханшье һаа, һонюуша уншагшадай анхаралые абаһаар лэ татана. Һонирхогдохоньшье баһа буруугүй. Ушар юуб гэхэдэ, брошюрын автор Р. Ф. Тугутов Монголой революциин вождь Сүхэ-Баатарай революционно ажал ябуулга тухай нэгэдэхи нюурһаа бэшээгүй, харин Сүхэ-Баатартай суггаа ажаллаһан гү, али тэрэниие һайса таниха хүнүүдэй хөөрөөе согсолон найруулһан байна.

Тиимэһээ тус ном композиционно талаараа үлхөө барисаатай, хэнэг бүхэниинь богонихон, уншахадашье һонирхолтой, тааруу зохид гээшэ.

Номой автор Р. Ф. Тугутовта Сүхэ-Баатарай революционно ажал ябуулга тухай богонихоноор хөөрэжэ үгэгшэднай хэд бэ?

Бутид Цыреновна Цыреновагай хооронһоо номой түрүүшын хуудаһан нэхэгдэнэ. Бутид Цыреновна Хяагтын-Адагта (1896 он) түрэһэн намтартай. Үгытэй ядуу хүнэй басаган арба наһатайдаа нюдарган баянайда хүлһөөр хүдэлжэ эхилһэн. Тэдэ хайшан гэжэ Сүхэ-Баатартай танилсаа юм? Ушарынь, 1913 ондо Юрөөгэй алтанай уурхайда үбгэнтэйгөө, Лубсан Цыренов гэгшэтэй суггаа хүдэлһэн байна. Эгээл энэ үедэ үбгэниинь Сүхэ-Баатартай танилсаһан юм.

Хожомынь тэдэнэр Хяагтаяа зөөжэ ерэһэн. «Сүхэ-Баатар адресыемнай хэлнээшьеб мэдэһэн байгаа. Нэгэтэ тэрэ хажуудаа үшөө хөөр монголтой ерэбэ. Үни харалсаагүй байһан тула яһала баярлаа һэмди. Буряад заншалааараа ногоон сайгаар, буузаар хүндэлөө бэлэйдби. Манайда нэгэ хэды байгаад Эрхүү ошохо, тиигээд Москва мордохо хүсэлэнтэй гэжэ мэдэбэб. Ажаглахадам, Сүхэ-Баатар орон нютагтаа нэгэл тиимэ хүгөөтэйхэн юумэ хэхээ бэлдэжэ байгаа һэн ха. Хожомынь Сүхэ-Баатар манайда хөөр дахин байһан юм. Нэгэдэхеэр, Эрхүү ороходоо, хөөрдохёор—В. И. Ленинтэй уулзахаяа Москва мордоходоо. Москвааһаа намда үнэтэй бэлэг асараа. Чойбалсан манайда байгаагүйшье һаа, ходо ерэдэг, Сүхэ-Баатартай нилээд удаан хөөрэлдэгшэ һэн ха» гэжэ Бутид Цыреновна мүнөө хөөрэхэ юм.

Гармажап Дынчинович Очировай хөөрөөн мүн баһа һонирхолтой. Энэ нүхэр мүнөө Захааминай аймагай Үлэгшэн нютагта ажаһууна. Забайкалидахи граждан дайнда ябалсаһан, барон Унгерныи сэрэгые бута һамна сохилсоһон, Сүхэ-Баатартай уулзаһан байна.

Гадна Сүхэ-Баатар тухай В. И. Машуров (мүнөө тэрэ Хяагта хотын Крупскаягай үйлсэдэ һуудаг), Николай Андреевич Толокольников (пенсионер, Кокчетавска областиин Райсовск хотодо байна) Сүхэ-Баатартай суггаа ябалсаһан дурасхаалта һанамжануудаа Хяагтын музейн гуйлтаар эльгээһэн юм), Ефим Иванович Лопатин (мүнөө Эрхүүдэ байдаг), Долма Самдановна Бимбаева (тэрэ мүнөө 84 наһатай, тиигэбэшье тэрэ холын хүлгөөтэ үдэрнүүдые яһала һайса һанана), Георгий Георгиевич Данчинов гэгшэд зурхэ хүдэлгэмөөр хөөрэһэн байна.

Сүхэ-Баатарай хубисхалша ажал ябуулга тухай богонихоноршье һаа, нам зохидоор хөөрэжэ үгэһэн нүхэд тухай тусхай ном бэшэхээр юм аабза. Ушар юуб гэхэдэ, тэдэнэй олонхид орон доторoо Совет засаг тогтоолсоходо эдэбхитэйгээр хабаадахаһаа гадна, аха дүү монгол арадай эрхэ сүлөөтэй болохо хэрэгтэ туһалалсаа бшуу. Тэдэнэй дундаһаа илангаяа бүриад арадай мэдээжэ хубүүн, коммунис партиин гэшүүн Г. Г. Данчинов илгарна. Арад зондоо, хани нүхэртөө ганса һайе һанажа, ами бэеэ хайрлангүй, бүхы шадалаараа ажаллаһан алдарта хубүүдэймнай нэрэ хэзээдэшье мартагдахагүй, саарһан дээрэ бэшэгдэхэ, хэлэн дээрэ домоглогдохол байха.

Тиихэдэ монгол арадай революциин вождь совет уншагшадта улам дутэ шэнги һанагдаха, гэрэлтэ һайхан образынь залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ нүлөөлхэ, саашанхи дүүнэртээшье Сүхэ-Баатар тухай хөөрэжэ ябахань дамжаггүй.

М. ОСОДОЕВ.

ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ТУШААЛГА

КИРОВОГРАД. Кировоградска областиин полинууд дээрэ таряа хуряалга мүнөө ехэ эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байнхай. Александрийска районой таряашад гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө түрүүлжэ дүүргээ. Тэдэнэр оронойнтоо амбаарта 47 мянга гаран тонно ороһо оруулаад, түсэбһөө гадуур таряа худалдалгые үргэлжэлүүлһээр. Областиин таряашад тушаан абалгын пунктнуудта 50 мянга шахуу тонно ороһо таряа үдэр бүхэндэ эльгээнэ.

ЗАПОРОЖИ. Запорожиин колхоз, совхозууд таряагаа хурдан түргэнөөр хуряажа байна. Каменко-Днепровско районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 2300 үлүүтэй тонно шэнисэ гүрэндэ тушаажа, түсэбөө хоёр дахин үлүүлэн дүүргээ. Ажахы таряагаа угаа һайнаар ургуулаа. Намарай шэниисын гектар бүриһөө дунда зэргээр 27 центнер ургаса абтана. Уһалагдадаг газар дээрэһээ гектарай 40—45 центнер таряан хуряагдана.

(ТАСС-ай корр.).

Ханинарай айлшалалга

Хүсэн түгэс промышленностиин, дэмбрын дуунай зэдэлдэг хизаар, шэнэ газар ашаглаһан баатарнуудай хизаар гэжэ тоологдодог казахстанайхид Москвагай хүн зондо хүндэлүүлжэ байна.

— Совет засагай тогтоһонһоо хойшо 50 жэлэй туршада гуйлаһан амжалтаяа харуулхаяа Москва ерээбди. Москва хото союзна республикануудай бүхы ниислэл хотонуудай эгэшэнь гээшэ,—гэжэ Казахай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ С. Б. Низзбеков Москведтэ болоһон уулзалга дээрэ хэлээ.

(ТАСС).

ОЛОНДО АШАТАЙ, ТУҺАТАЙЛ

Үглөөнэй найманһаа үдэшын долоо болотор эндэ хүн зон таһалдадаггүй. Хүлдэ ороһон үхибүүдые тэбэриһэн эхэнэрнүүдшье таяг тулаһан үбгэд, хүгшэд городой «Физиотерапевтическэ поликлиникэдэ» үбшэнөө элирхэйлүүлһэн саарһа асаржа, ахамад врачта шалгуулдаг, ямар кабинедтэ ошожо эмшэлүүлхэеэ мэдэжэ абадаг.

Энэ үдэршье тус поликлиникэдэ ерэхэ зон олон байба. Үргэн коридортой, наруул ехэ сонхонуудтай шулуун гэрэй хоёрдохи дабхарта эртэ үглөөнһөө хойшо хүнүүд олоороо сугларанхай.

— Хубүүн, нюдэмни муу юм даа, харанашьегүйб, хоёрдохи кабинет хаана хаб даа?— гэжэ ная шахаһан гү гэжэ һанахаар хүгшэн асууба.

—Энэ, энэ хажуудатнай,—гэжэ тэндэ һууһан зон эзэргэ шахуу харюусаба.

— Һайн даа,—гээд хүгшэн стул дээрэ ошожо һуугаад, шанга шангаар дуугаржа оробо. — Үрөөһэн хүлни, юрэдөө, шархиржа, үбдэжэ хэбтүүлнэ, унтуулнагүй. Мүнөө жэлэй улам гаарашоо. Иимэ газар бии юм гэжэ мэдэхэшьегүй байгааб. Хүршэ Василий Дампиловични уржадэр манайда ороод, юу хэжэ гэртээ һуужал һуугаа хумши, хүгшэн. Ошожо эмшэлүүлыш гээ. Хүгшэн намда эмшэлүүлһэнэй тоолхо бии аал даа гэһэмни: «Шархирдаг һүүжэмни ороһдоо бараг болошоол даа. Городойнгоо физиотерапевтическэ поликлиникэдэ эмшэлүүлээб», — гээ. Хоёр-гурбан жэл ялдалдаһан юм. Участогайнгаа врачта үзүүлээд, тиигэжэ хүршэм хэлэнэл, тэнэдэ эльгээгыт гэнэм: «Үни ерэхэ байгаат. Эдэгэхэ һанта»,—гээ.

— Үгы, үгы. Та ороогты, би хүлеэхэб,—гэжэ басаган урихаар хэлэбэ.

Ехэш удаан болобогүй, үнөөхи физиотерапевтическэ багахан таһаг нээгдэһэн юм. Тиихэдэ 38 эмшэд эндэ хүдэлдэг байгаа. Гансал 1963 ондо шэнэ байра баригдажа, поликлиникэнь үргэдхэгдөө бэлэй. Тиигэжэ тусхай дунда никэдэ эмшэлүүлээб», — гээ. Хоёр-гурбан жэл ялдалдаһан юм. Участогайнгаа врачта үзүүлээд, тиигэжэ хүршэм хэлэнэл, тэнэдэ эльгээгыт гэнэм: «Үни ерэхэ байгаат. Эдэгэхэ һанта»,—гээ.

— Үгы, үгы. Та ороогты, би хүлеэхэб,—гэжэ басаган урихаар хэлэбэ.

Ехэш удаан болобогүй, үнөөхи

Бү мэдэе даа, юрэдөө үтэлшоод эмшэлүүлхэньшье даа.— гэжэ хүгшэнэй тоосогүйгөөр хэлэхэдэ, хажуудань һууһан наһажаал хүн тодожо абаад:—Хүгшөо, эмшэлүүлхэ хэрэгтэй. Би хэрхэ үбшэндэ баригдажа зобоһон хүм. Мүнөө эндэ ябадаг болоһоор нураггүй дээрэ болооб. Эмшэлүүлхэ курсам дүүрээ, тиигэбэшье үшөө нэгэ бага үргэлжэлүүлжэ үгэхыень гуйха һанаатайб,—гэбэ.

— Тай даа, ехэл туһатай, һайн юм ха юм даа. Хүлэйм шархирхаяа болишоо һаань, юрэдөө, юуншье хэрэггүй һэн. Гансата бэем амаршаха бэлэй,—гээд, унтажа хонодоггүйгөө һанаа гү, яагааб даа, хүгшэн дороһоо һанаа алдаба.

— Эдэгэхэт даа, хүгшөо, бү һанаагаа зобогты,—гэжэ тэрэ хөөрэлдөөшэ хүниинь хэлэбэ.

Нэгэ хүнэй үзүүлээд гарахалаар, залуухан басаган ороһо һанаатай үүдэндэ ошоһон аад бусажа, хүгшэнэй хажууда ерээд

— Хүгшөо, та ороогты, би хүлеэхэб,—гэбэ.

хүгшэмнай хоёрдохи кабинет һуража абаад, ябаһаар ябаад орошобо. Медсестра Раиса Григорьевна хүгшөдэйе электрошаралга хэдэг бишыхан таһалга руу оруулжа, сагаахан нэмэргэтэй модон орон дээрэ гуталынь тайлуулжа хэбтүүлбэ.

— Эдэгэхэ гээшэ гүб, али үгы гү?—гээд хүгшэн үшөө этигэжэ яданги, лаблаха һанаатай асууна

— Манда ерэһэн үбшэнтэнэй 99 процентнь эдэгээд ошодог. Нэгэ процентдэнь дайралдаагүй. Һаа, Ташье эдэгэхэт даа,—гэжэ Раиса Григорьевна шогтойгоор харюусаба.

Хүгшөөдэй одоошье һанаагаа амарба хэбэртэй. Нюдэндөө зүүһэн хара шэлээ заһасагаан, бодолгото болоһондол өөдөө хараад, дуугай хэбтэбэ.

Нимэрхүү хөөрэлдөөнүүд, ушаралнуудаг Улаан-Үдэ хотымнай физиотерапевтическэ поликлиникэ соо үдэр бүри шахуу боложол байдаг янзагай. Үшөө 1944 ондо һургуули дүүргэһэн 56 хүн сестрагаар, 9 хүн врачаар, мүн олон тоото хүдэлмэришэд эндэ хабаадуулагданхай.

Тус поликлиникын ахамад врач нүхэр Боксер иигэжэ хөөрэнэ:

— Уушханай ханяаданһаа бэшэ олон үбшэниие эмшэлнэбди. Илангаяа хүл гарай, нервын һуларан муудаһан үбшэнүүдые, нахууе бэлэхэнээр эмшэлнэбди.

Эхэ оронойнгоо томо томо хотонуудай физиотерапевтическэ поликлиникэнүүдтэ хэгдэдэг бүхы шэнэ арганнуудые бидэ хэрэглэнэбди.

Мүн шабараар шабажа, парафин табижа аргалдаг, ванна хэрэглэдэг, физкультура хүүлдэг, массаж хэдэг байнабди. Үбшэнтэнэй олонхинь эдэгэдэг. Энээгээрнь бодоходо, манай поликлиникын ямар туһатай байһые ойлгохоор. Эгээл тиимэ дээрэһээнь манда хүн зон олоороо эмшэлүүлхээеэ ерэдэг байна. Тэрэ нэгэ бага абяагүй һууд гээд, хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

— Энэ жэл медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй уран һайханай харалгада манай коллектив онсо шалгаржа, түрүүшын һуури эзэлээ. Артистнуудтамнай Хүндэлэлэй грамотануудаг олоор барюулагдаа, тиихэдэ 150 түхэриг мүнгэн шан үгтөө. Калашникова, Чеховалова, Шаров, Бутусина, Барбаков гэгшэд бэлиг шадабариараа илангаяа шалгараа.

Коллектив соомнай коммунис ёһоной мүрысөөндэ оролсоод, эрхимээр хүдэлжэ байһан түрүүшүүл олон. Врач Елькова, сестра Молчанова, санитаркануудаг Маслова, Буркова гэгшэд хамаг хүба шадалаа гаргажа хүдэлдэг, эгээл хүндэтэй зонуудай гэгшэ.

Агууехэ Октябриин 50-жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахыи тула улам һайнаар ажаллаха уялга абанхайбди.

Энэ поликлиникын хоёрдохи дабхарта улаан булан бии юм. «Медицинскэ газета», журналнуудаг стол дээгүүрнь табяатай. Ханаарнь гоё һайхан зурагууд, Совет засагай 50 жэлэй турша соо урагшаа дабшаһан түүхэтэ замыень гаршэлһэн стенд үлдөөтэй.

Таһалга бүхэн соонь ябажа харахада: сэбэр арюун, ёһотой эмнэлгын газар гэжэ хүрэһөөр лэ мэдэхээр.

Хүн зоной элүүр энхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэжэ байһан эбтэй эетэй энэ коллективэй саашадаа ажал хүдэлмэреэ бүри һайжаруулха, үшөө ехэ амжалганнуудые түйлаха байһандань багаханшье һэжэг үгэнэгүй.

Б. ХАНДАЕВ.

АЛДАРТАЙШУУЛАЙ ЗАМААР

Ойро хойно орьёл үндэр хада. Хабсагайнуудай хабшалhаа Хэнгэргэ горхон хуушанай хэнгэргэ сохиhондол хүнхинэн, мантан томо шулуун дээгүүр уhаа сүршэн, урагшаа мухарина. «Аршан» курортhоо урагшаа нэмжыhэн нарууулжа шадахагүй дээрэhээ Зүүн-Мүрэнэй 8 жэлэй hургуулиин туристнарай дэбтэр уншажа танилсабабди. Тэрээн дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Маршруднай: Зүүн-Мүрэн —Шанаа Далам—Загтад — Никольск —Түнхэн —Галба—Сагаан нуур—Хуурай hубаг — Аршаан курорт».

hан ой соохи наруули hайхан талмай. Тэрэниие тойроод модоной hүүдэртэ хэдэн олон майхануud тодхоотой, хүхюутэй баяртай үхибүүд олоороо сугларанхай.

Эндэ ерэхэ замдаа хэдэн хоногой туршада түрэл хизаараа, үбгэ эсэгэнэрэйнгээ революционно тэмсэлэй, ажалайнь алдар солые, тосхон hуурин нуудай түүхэ шэнжэлэн бэшэжэ абаhан эдиршүүлэй 13 командада 210 хүн хамтадаа тоологдоно. Hургуули бүхэнэйхид өөрын онсо илгаатай формотойнуud. Тэдэнэр урид табиhан маршрудай ёhоор харгы замда ябажа, түрэл хизаарайнгаа hонирхолтой газарнуудые, революциин тэмсэлдэ ами наhаяа үгэhэн хүнүүдэй хүшөөнүүдые үзэн шэмэглэжэ, граждан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад болон ажалдаа шалгарhан хүнүүдтэй уулзажа, тэдэнэй домог хөөрөөе бэшэжэ абаhан. Гадна, харгы замдаа hонирхолтой элдэб наада, хөөрөө, мүрысөө хэжэ, ойлгосо мэдэрэлээ баяжуулhан, бэеэ hориhон байна.

Бидэнэр команда бүхэнэй дневнигүүд, тэдэнэй бэшэhэн хөөрөөнүудые баранниень газетэдэ хаhан ой соохи наруули hайхан талмай. Тэрэниие тойроод модоной hүүдэртэ хэдэн олон майхануud тодхоотой, хүхюутэй баяртай үхибүүд олоороо сугларанхай.

Эндэ ерэхэ замдаа хэдэн хоногой туршада түрэл хизаараа, үбгэ эсэгэнэрэйнгээ революционно тэмсэлэй, ажалайнь алдар солые, тосхон hуурин нуудай түүхэ шэнжэлэн бэшэжэ абаhан эдиршүүлэй 13 командада 210 хүн хамтадаа тоологдоно. Hургуули бүхэнэйхид өөрын онсо илгаатай формотойнуud. Тэдэнэр урид табиhан маршрудай ёhоор харгы замда ябажа, түрэл хизаарайнгаа hонирхолтой газарнуудые, революциин тэмсэлдэ ами наhаяа үгэhэн хүнүүдэй хүшөөнүүдые үзэн шэмэглэжэ, граждан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад болон ажалдаа шалгарhан хүнүүдтэй уулзажа, тэдэнэй домог хөөрөөе бэшэжэ абаhан. Гадна, харгы замдаа hонирхолтой элдэб наада, хөөрөө, мүрысөө хэжэ, ойлгосо мэдэрэлээ баяжуулhан, бэеэ hориhон байна.

Бидэнэр команда бүхэнэй дневнигүүд, тэдэнэй бэшэhэн хөөрөөнүүд